

Lektüre antiker Texte für ArchäologInnen

1573

FS 14

Di 13:00–13:45

Beginn: 18.02.14

Spaziergänge durch Bötien

In diesem Frühjahrssemester soll die Landschaft Bötien mit der Stadt Theben den Rahmen dieser Lektüreveranstaltung bilden: Dabei soll Mythisches, Historisches, Geographisches und vieles mehr zur Sprache kommen. Textgrundlage werden verschiedene Autoren bieten, v.a. aber werden wir Ausschnitte aus der Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος von Pausanias behandeln.

Das Ziel der Veranstaltung ist es, die Griechisch- (und Lateinkenntnisse) der TeilnehmerInnen zu reaktivieren, à jour zu halten und zu verbessern. Deshalb wird der sorgfältigen Textbearbeitung entsprechend viel Zeit eingeräumt.

Die Texte (mit Wörterangaben) können von der Seminarhomepage (Veranstaltungen) heruntergeladen werden. Ein erstes Stück sollte nach Möglichkeit für die erste Sitzung bereits vorbereitet werden.

Dr. Christian Utzinger

Christian.Utzinger@klphs.uzh.ch

Ödipus löst das Rätsel der Sphinx (rotfigurige Schale, 470-460 v. Chr., Rom, Vatikanische Museen)

Thebenischer Stater des Boiotarchen Epaminondas (Silber; zwischen 364-62 v. Chr.)

Lektüre antiker Texte für ArchäologInnen

1573

FS 14

Di 13:00–13:45

Beginn: 18.02.14

Spaziergänge durch Bötien

In diesem Frühjahrssemester soll die Landschaft Bötien mit der Stadt Theben den Rahmen dieser Lektürepräsentation bilden: Dabei soll Mythisches, Historisches, Geographisches und vieles mehr zur Sprache kommen. Textgrundlage werden verschiedene Autoren bieten, v.a. aber werden wir Ausschnitte aus der Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος von Pausanias behandeln.

Das Ziel der Veranstaltung ist es, die Griechisch- (und Lateinkenntnisse) der TeilnehmerInnen zu reaktivieren, à jour zu halten und zu verbessern. Deshalb wird der sorgfältigen Textbearbeitung entsprechend viel Zeit eingeräumt.

Die Texte (mit Wörterangaben) können von der Seminarhomepage (Veranstaltungen) heruntergeladen werden. Ein erstes Stück sollte nach Möglichkeit für die erste Sitzung bereits vorbereitet werden.

Dr. Christian Utzinger

Christian.Utzinger@klphs.uzh.ch

Ödipus löst das Rätsel der Sphinx (rotfigurige Schale, 470-460 v. Chr., Rom, Vatikanische Museen)

Thebenischer Stater des Boiotarchen Epaminondas (Silber; zwischen 364-62 v. Chr.)

Lektüre antiker Texte für ArchäologInnen

1573

FS 14

Di 13:00–13:45

Beginn: 18.02.14

Spaziergänge durch Bötien

In diesem Frühjahrssemester soll die Landschaft Bötien mit der Stadt Theben den Rahmen dieser Lektüreveranstaltung bilden: Dabei soll Mythisches, Historisches, Geographisches und vieles mehr zur Sprache kommen. Textgrundlage werden verschiedene Autoren bieten, v.a. aber werden wir Ausschnitte aus der Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος von Pausanias behandeln.

Das Ziel der Veranstaltung ist es, die Griechisch- (und Lateinkenntnisse) der TeilnehmerInnen zu reaktivieren, à jour zu halten und zu verbessern. Deshalb wird der sorgfältigen Textbearbeitung entsprechend viel Zeit eingeräumt.

Die Texte (mit Wörterangaben) können von der Seminarhomepage (Veranstaltungen) heruntergeladen werden. Ein erstes Stück sollte nach Möglichkeit für die erste Sitzung bereits vorbereitet werden.

Dr. Christian Utzinger

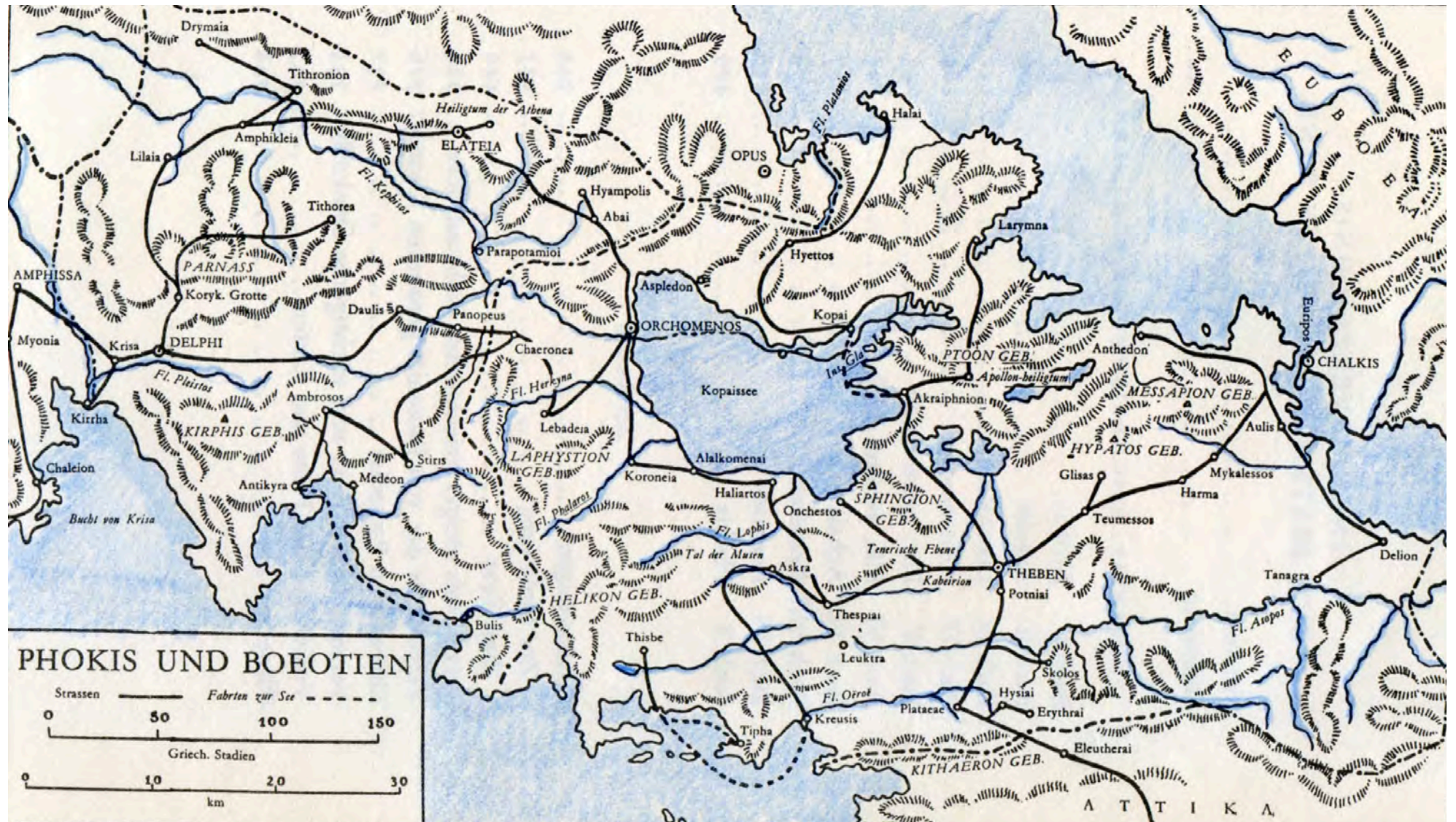
Christian.Utzinger@klphs.uzh.ch

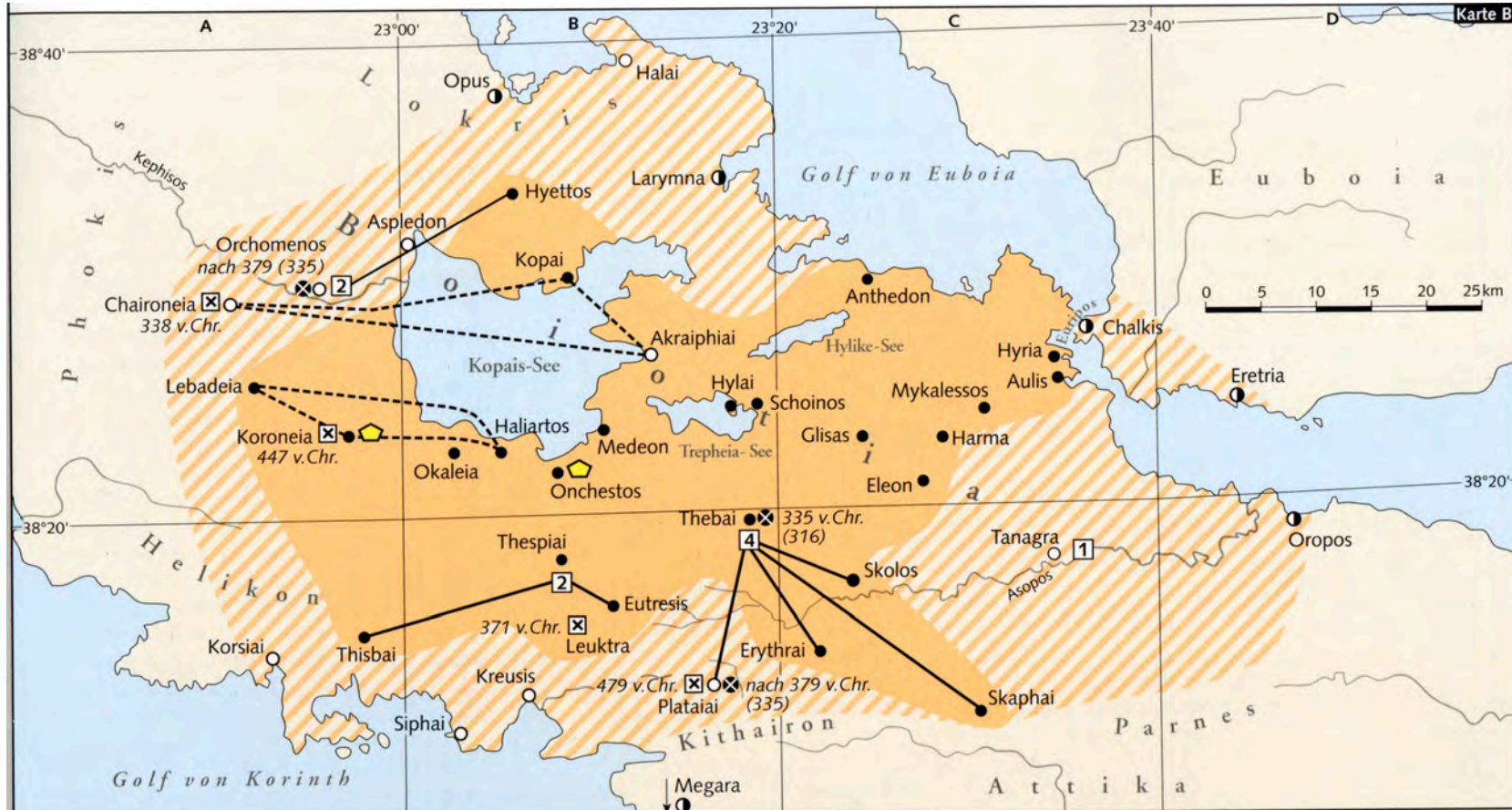

Ödipus löst das Rätsel der Sphinx (rotfigurige Schale, 470-460 v. Chr., Rom, Vatikanische Museen)

Thebenischer Stater des Boiotarchen Epaminondas (Silber; zwischen 364-62 v. Chr.)

Der Boiotische Bund vom 6. Jh. bis 146 v. Chr.

1. Koinon der Boioter: a. amphiktyonischer Stammesverband (6. Jh.v. Chr.) b. Städtebund unter Führung von Thebai (ausgehendens 6. Jh. bis nach 479 v. Chr.) 2. Koinon der Boioter: a. (wiederhergestellter?) Städtebund (vor 461–447 v. Chr.); Vormacht Athenai b. Bundesstaat mit 11 Distrikten (447–386 v. Chr.) c. wiederhergestellter Bundesstaat (379 v. Chr.); Vormacht Thebai d. Neukonstituierung des Bundes (338 v. Chr.)	● Mitglied des Boiotischen Bundes (während der gesamten Dauer oder zeitweise, soweit lokalisierbar) ○ Mitglied ab dem 2. und/oder 3. Koinon ⦿ zeitweise Zugehörigkeit ⊗ vorwiegend bei Bundesauseinandersetzungen zerstörte Orte (Jahr der Restauration) 2 Anzahl der Distrikte (ca. 395 v. Chr.)	— Zugehörigkeit zu einem Distrikt - - - - - Distrikt mit turnusmäßigem Wechsel im Boiotarchenam ⬡ Bundesheiligtum ⊠ Schlacht (mit Jahresangabe) Parnes Gebiet, Landschaft, Gewässer, Gebirge (antiker Name) Golf von Korinth (moderner Name)

Apollodor, Bibliothek:**Die Gründung Thebens (Kadmos)**

(Nach der Entführung der Europa durch Zeus sucht Kadmos nach seiner Schwester):

21 Κάδμος δὲ ἀποθανοῦσαν θάψας Τηλέφασσαν, ὑπὸ Θρακῶν ξενισθεῖς, ἦλθεν εἰς Δελφοὺς περὶ τῆς Εὐρώπης πυνθανόμενος. ὁ δὲ θεὸς εἶπε περὶ μὲν Εὐρώπης μὴ πολυπραγμονεῖν, χρῆσθαι δὲ καθοδηγῶ βοί, καὶ πόλιν κτίζειν, ἔνθα ἂν αὕτη πέση καμοῦσα.

22 Τοιοῦτον λαβὼν χρησμὸν διὰ Φωκῶν ἐπορεύετο, εἶτα βοὶ συντυχὼν ἐν τοῖς Πελάγοντος βουκολίοις ταύτη κατόπισθεν εἶπετο. ἡ δὲ διεξ-ιοῦσα Βοιωτίαν ἐκλίθη, πόλις ἔνθα νῦν εἰσι Θῆβαι. βουλόμενος δὲ Ἀθηνᾶ κατα-θῦσαι τὴν βοῦν, πέμπει τινὰς τῶν μεθ' ἑαυτοῦ ληψομένους ἀπὸ τῆς Ἀρείας κρήνης ὕδωρ· φρουρῶν δὲ τὴν κρήνην δράκων, ὃν ἐξ Ἄρεος εἶπόν τινες γεγονέναι, τοὺς πλείονας τῶν πεμφθέντων διέφθειρεν.

23 Ἀγανακτήσας δὲ Κάδμος κτείνει τὸν δράκοντα, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ σπείρει. τούτων δὲ σπαρέντων ἀνέτειλαν ἐκ γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι, οὓς ἐκάλεσαν Σπαρτούς. οὗτοι δὲ ἀπέκτειναν ἀλλήλους, οἱ μὲν εἰς ἔριν ἀκούσιον ἐλθόντες, οἱ δὲ ἀγνοοῦντες.

24 Φερεκύδης δὲ φησιν, ὅτι Κάδμος, ἰδὼν ἐκ γῆς ἀναφουμένους ἄνδρας ἐνόπλους, ἐπ' αὐτοὺς ἔβαλε λίθους, οἱ δὲ ὑπ' ἀλλήλων νομίζοντες βάλλεσθαι εἰς μάχην κατέστησαν. περι-εσώθησαν δὲ πέντε,

Ἐχίων Οὐδαῖος Χιθονίος Ὑπερήνωρ Πέλωρος. Κάδμος δὲ ἀνθ' ὧν (= ἀντὶ τούτων, οὓς) ἔκτεινεν αἰδίον ἐνιαυτὸν ἐδήτευσεν Ἄρει· ἦν δὲ ὁ ἐνιαυτὸς τότε ὀκτὼ ἔτη.

25 Μετὰ δὲ τὴν θητείαν Ἀθηνᾶ αὐτῷ τὴν βασιλείαν κατεσκεύασε, Ζεὺς δὲ ἔδωκεν αὐτῷ γυναῖκα Ἄρμονίαν, Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεος θυγατέρα. καὶ πάντες θεοὶ καταλιπόντες τὸν οὐρανόν, ἐν τῇ Καδμείᾳ τὸν γάμον εὐωχοῦμενοι καθ-ύμνησαν. ἔδωκε δὲ αὐτῇ Κάδμος πέπλον καὶ τὸν ἠφαιστότευκτον ὄρμον, ὃν ὑπὸ Ἡφαίστου λέγουσί τινες δοθῆναι Κάδμῳ, Φερεκύδης δὲ ὑπὸ Εὐρώπης· ὃν παρὰ Διὸς αὐτὴν λαβεῖν.

26 Γίνονται δὲ Κάδμῳ θυγατέρες μὲν Αὐτονόη Ἰνώ Σεμέλη Ἀγαυή, παῖς δὲ Πολύδωρος. Ἰνώ μὲν οὖν Ἀθάμας ἔγημεν, Αὐτονόη δὲ Ἀρισταῖος, Ἀγαυὴν δὲ Ἐχίων. Σεμέλης δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς Ἴφρας κρύφα συν-ευιάζεται.

Auch **Aktäon** gehört in diese Familie:

30 Αὐτονόης δὲ καὶ Ἀρισταίου παῖς Ἀκταίων ἐγένετο, ὃς τραφεὶς παρὰ Χείρωνι κυνηγὸς ἐδιδάχθη, καὶ ἔπειτα ὕστερον ἐν τῷ Κιθαιρῶνι κατεβρώθη ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν.

Dionysos, Sohn des Zeus und der Semele, zieht durch die Welt:

37 Βουλόμενος δὲ ἀπὸ τῆς Ἰκαρίας εἰς Νάξον διακομισθῆναι, Τυρρηνῶν ληστρικὴν ἐμισθώσατο τριήρη. **38** Οἱ δὲ αὐτὸν ἐν-θέμενοι Νάξον

μὲν παρ-έπλεον, ἠπείγοντο δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπ-εμπολήσοντες. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰστὸν καὶ τὰς κόπας ἐποίησεν ὄφεις, τὸ δὲ σκάφος ἔπλησε κισσοῦ καὶ βοῆς αὐλῶν· οἱ δὲ ἐμμανεῖς γενόμενοι κατὰ τῆς θαλάττης ἔφυγον καὶ ἐγένοντο δελφίνες. ὡς δὲ μαθόντες αὐτὸν θεὸν ἄνθρωποι ἐτίμων, ὁ δὲ ἀναγαγὼν ἐξ Ἄιδου τὴν μητέρα, καὶ προσαγορεύσας Θυῶνην, μετ' αὐτῆς εἰς οὐρανὸν ἀνήλθεν.

Exekias-Schale

Niobe:

45 Γαμεί δὲ Ζῆθος μὲν Θῆβην, ἀφ' ἧς ἡ πόλις Θῆβαι, Ἀμφίων δὲ Νιόβην τὴν Ταντάλου.

Laios und Oedipus:

48 Μετὰ δὲ τὴν Ἀμφίονος τελευτὴν Λάιος τὴν βασιλείαν παρέλαβε. καὶ γήμας θυγατέρα Μενοικέως, ἦν ἔνιοι μὲν Ἰοκάστην ἔνιοι δὲ Ἐπικάστην λέγουσι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ μὴ γεννᾶν (τὸν γεννηθέντα γὰρ πατροκτόνον ἔσεσθαι) ὁ δὲ οἴνωθεις συν-ἤλθε τῇ γυναικί. καὶ τὸ γεννηθὲν ἐκ-θεῖναι δίδωσι νομῆι, περόναις δια-τρήσας τὰ σφυρά.

49 Ἄλλ' οὗτος μὲν ἐξ-έθηκεν εἰς Κιθαιρῶνα, Πολύβου δὲ βουκόλοι, τοῦ Κορινθίων βασιλέως, τὸ βρέφος εὐρόντες πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Περίβοιαν ἤνεγκαν. ἡ δὲ ἀνελοῦσα ὑποβάλλεται, καὶ θεραπεύσασα τὰ σφυρὰ Οἰδίπουν καλεῖ, τοῦτο θεμένη τὸ ὄνομα διὰ τὸ τοὺς πόδας ἀνοιδῆσαι.

50 Τελειωθεὶς δὲ ὁ παῖς, καὶ διαφέρων τῶν ἡλικῶν ῥώμη, διὰ φθόνον ὠνειδίζετο ὑπόβλητος. ὁ δὲ πυνθανόμενος παρὰ τῆς Περιβοίας μαθεῖν οὐκ ἠδύνατο· ἀφικόμενος δὲ εἰς Δελφοὺς περὶ τῶν ἰδίων ἐπυνθάνετο γονέων. ὁ δὲ θεὸς εἶπεν αὐτῷ εἰς τὴν πατρίδα μὴ πορεύεσθαι· τὸν μὲν γὰρ πατέρα φονεύσειν, τῇ μητρὶ δὲ μιγήσεσθαι.

51 Τοῦτο ἀκούσας, καὶ νομίζων, ἐξ ὧν (= ἐκ τούτων, ἐξ ὧν) ἐλέγετο, γεγεννησθαι, Κόρινθον μὲν ἀπέλιπεν, ἐφ' ἄρματος δὲ διὰ τῆς Φωκί-

δος φερόμενος συντυγχάνει κατά τινα στενήν ὁδὸν ἐφ' ἄρματος ὀχουμένῳ Λαίῳ· καὶ Πολυφόντου (κῆρυξ δὲ οὗτος ἦν Λαίου) κελεύοντος ἐκχωρεῖν καὶ δι' ἀπειθείαν καὶ ἀναβολὴν κτείναντος τῶν ἵππων τὸν ἕτερον, ἀγανακτήσας Οἰδίπους καὶ Πολυφόντην καὶ Λάιον ἀπέκτεινε, καὶ παρεγένετο εἰς Θήβας.

52 Λάιον μὲν οὖν θάπτει βασιλεὺς Πλαταιέων Δαμασίστρατος, τὴν δὲ βασιλείαν Κρέων ὁ Μενοικέως παραλαμβάνει. τούτου δὲ βασιλεύοντος οὐ μικρὰ συμφορὰ κατέσχε Θήβας. ἔπεμψε γὰρ Ἴηρα Σφίγγα, ἣ μητρὸς μὲν Ἐχίδνης ἦν πατρὸς δὲ Τυφῶνος, εἶχε δὲ πρόσωπον μὲν γυναικός, στήθος δὲ καὶ βάσιν καὶ οὐρὰν λέοντος καὶ πτέρυγας ὄρνιθος. μαθοῦσα δὲ αἴνιγμα παρὰ Μουσῶν ἐπὶ τὸ Φίκιον ὄρος ἐκαθέζετο, καὶ τοῦτο προύτεινε Θηβαίοις.

53 Ἦν δὲ τὸ αἴνιγμα: „Τί ἐστίν, ὃ μίαν ἔχον φωνὴν τετράπουν καὶ δίπουν καὶ τρίπουν γίνεται;“ χρησιμοῦ δὲ Θηβαίοις ὑπάρχοντος τηνικαῦτα ἀπαλλαγῆσεσθαι τῆς Σφιγγός, ἠνίκα ἂν τὸ αἴνιγμα λύσωσι, συν-ιόντες εἰς ταῦτο πολλάκις ἐζήτουν, τί τὸ λεγόμενόν ἐστίν, ἐπεὶ δὲ μὴ εὔρισκον, ἀρπάσασα ἓνα κατεβίβρωσκε.

54 Πολλῶν δὲ ἀπολομένων, καὶ τὸ τελευταῖον Αἴμονος τοῦ Κρέοντος, κηρύσσει Κρέων τῷ τὸ αἴνιγμα λύσοντι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν Λαίου δώσειν γυναῖκα. Οἰδίπους δὲ ἀκούσας ἔλυσεν, εἰπὼν τὸ αἴνιγμα τὸ ὑπὸ τῆς Σφιγγός λεγόμενον ἄνθρωπον εἶναι· γίνεσθαι γὰρ τε-

τράπουν βρέφος ὄντα τοῖς τέτταρσιν ὀχούμενον κώλοις, τελειούμενον δὲ δίπουν, γηρῶντα δὲ τρίτην προσλαμβάνειν βάσιν τὸ βάκτρον.

55 Ἡ μὲν οὖν Σφιγξ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἑαυτὴν ἔρριψεν, Οἰδίπους δὲ καὶ τὴν βασιλείαν παρ-έλαβε καὶ τὴν μητέρα ἔγημεν ἀγνοῶν, καὶ παῖδας ἐτέκνωσεν ἐξ αὐτῆς Πολυνεΐκην καὶ Ἐτεοκλέα, θυγατέρας δὲ Ἴσμῆνην καὶ Ἀντιγόνην. εἰσὶ δέ, οἳ γεννηθῆναι τὰ τέκνα φασὶν ἐξ Εὐρυγανείας αὐτῷ τῆς Ὑπέρφαντος.

56 Φανέντων δὲ ὕστερον τῶν λανθανόντων, Ἰοκάστη μὲν ἐξ ἀγχόνης ἑαυτὴν ἀνήρτησεν, Οἰδίπους δὲ τὰς ὄψεις τυφλώσας ἐκ Θηβῶν ἠλάυνετο, ἀρὰς τοῖς παισὶ θέμενος, οἳ τῆς πόλεως αὐτὸν ἐκβαλλόμενον θεωροῦντες οὐκ ἐπ-ήμυναν. παραγενόμενος δὲ σὺν Ἀντιγόνη τῆς Ἀττικῆς εἰς Κολωνόν, ἔνθα τὸ τῶν Εὐμενίδων ἐστὶ τέμενος, καθίζει ἰκέτης, προσδεχθεὶς ὑπὸ Θησέως, καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀπέθανεν.

Weitere bekannte Mythen aus Theben:

- Sieben gegen Theben (mit dem Tod der Antigone)
- Alkmene und Amphitryon (→ Herakles)

Pausanias: Bōotien**ΒΟΙΩΤΙΚΑ**

1.1 Ἀθηναίους δὲ ἡ Βοιωτία καὶ κατὰ ἄλλα τῆς Ἀττικῆς ἐστὶν ὄμορος, πρὸς δὲ Ἐλευθερῶν οἱ Πλαταιεῖς. Βοιωτοὶ δὲ τὸ μὲν πᾶν ἔθνος ἀπὸ Βοιωτοῦ τὸ ὄνομα ἔσχηκεν, ὃν Ἴτωνου παῖδα καὶ νύμφης δὴ Μελανίππης, Ἴτωνον δὲ Ἀμφικτύονος εἶναι λέγουσι· καλοῦνται δὲ κατὰ πόλεις ἀπὸ τε ἀνδρῶν καὶ τὰ πλείω γυναικῶν. οἱ δὲ Πλαταιεῖς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐμοὶ δοκεῖν εἶσιν αὐτόχθονες· ὄνομα δὲ σφισιν ἀπὸ Πλαταίας, ἣν θυγατέρα εἶναι <Ἄσωποῦ> τοῦ ποταμοῦ νομίζουσιν. **2** Ὅτι μὲν δὴ καὶ οὗτοι τὸ ἀρχαῖον ἐβασιλεύοντο, δῆλόν ἐστι· βασιλεῖαι γὰρ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐ δημοκρατίαι πάσαι καθεστήκεσαν. τῶν δὲ βασιλέων ἄλλον μὲν οὐδένα οἱ Πλαταιεῖς ἴσασιν, μόνον δὲ Ἄσωπὸν καὶ ἔτι πρότερον Κιθαιρῶνα· καὶ τὸν μὲν ἀφ' αὐτοῦ θέσθαι τῷ ὄρει τὸ ὄνομα, τὸν δὲ τῷ ποταμῷ λέγουσι. δοκῶ δὲ καὶ τὴν Πλάταιαν, ἀφ' ἧς κέκληται καὶ ἡ πόλις, βασιλέως Ἄσωποῦ καὶ οὐ τοῦ ποταμοῦ παῖδα εἶναι.

3 Πλαταιεῦσι δὲ πρὸ μὲν τῆς μάχης, ἣν Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι ἐμάχεσαντο, οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐς δόξαν· μετα-σχόντες δὲ τοῦ Μαραθῶνι ἀγῶνος ὕστερον καταβεβηκότος ἤδη Ξέρξου καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐτόλμησαν μετ' Ἀθηναίων ἐσβῆναι, Μαρδόνιον δὲ τὸν Γωβρύου Ξέρξη στρατηγούντα ἠμύναντο ἐν τῇ σφετέρᾳ <γῆ>. δις δὲ σφᾶς κατέλαβε γενέσθαι

τε ἀναστάτους καὶ αὐθις ἐς Βοιωτίαν κατ-αχθῆναι. **4** Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ πολέμου τοῦ Πελοποννησίου πρὸς Ἀθηναίους γενομένου Λακεδαιμόνιοι πολιορκία Πλάταιαν ἐξ-εἶλον· ἀνοικισθείσης δὲ <Πλαταίας> ἐπὶ τῆς εἰρήνης, ἦν πρὸς βασιλέα τῶν Περσῶν γενέσθαι τοῖς Ἑλλησιν ἔπραξεν Ἀνταλκίδας ἀνὴρ Σπαρτιάτης, καὶ τῶν Πλαταιέων κατ-ελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, τοὺς δὲ αὐθις ἔμελλεν ἐπιλήψεσθαι κακὸν δεύτερον. ἐκ μὲν γε τοῦ ἐμφανοῦς πόλεμος πρὸς τοὺς Θηβαίους οὐκ ἦν συν-εστηκός, ἀλλὰ οἱ Πλαταιεῖς μένειν τὴν εἰρήνην σφίσιν ἔφασαν, ὅτι τὴν Καδμείαν Λακεδαιμονίοις κατα-σχοῦσιν οὔτε βουλευματος οὔτε ἔργου μετ-εσχίκεσαν. **5** Θηβαῖοι δὲ ἀπέφαινον τὴν τε εἰρήνην Λακεδαιμονίους εἶναι τοὺς πράξαντας καὶ ὕστερον παραβάντων ἐκείνων λελύσθαι καὶ ἅπασιν ἠξίουσαν τὰς σπονδάς. οὐκ ἀνύποπτα οὖν ἠγούμενοι οἱ Πλαταιεῖς τὰ ἐκ τῶν Θηβαίων διὰ φυλακῆς εἶχον ἰσχυρᾶς τὴν πόλιν· καὶ ἐς τοὺς ἀγρούς, ὅποσοι ἀπωτέρω τοῦ ἄστεως ἦσαν, οὐδὲ ἐς τούτους ἀνὰ πᾶσαν ἤρχοντο τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ — ἠπίσταντο γὰρ τοὺς Θηβαίους, <ὡς> πανδημεὶ καὶ ἅμα ἐπὶ πλείστον εἰώθεσαν βουλεύεσθαι — παρ-εφύλασσαν τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ τοσοῦτῳ καθ' ἡσυχίαν ἐφ-εώρων τὰ ἑαυτῶν καὶ οἱ ἔσχατοι γεωργοῦντες. **6** Νεοκλῆς δέ, ὃς τότε βοιωταρχῶν ἔτυχεν ἐν Θήβαις — οὐ γὰρ αὐτὸν οἱ Πλαταιεῖς ἐλελήθεσαν ἐπὶ τῇ τέχνῃ —, προ-εἶπε τῶν Θηβαίων ἕκαστόν τε τινα ἰέναι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁμοῦ τοῖς ὅπλοις καὶ σφᾶς αὐτίκα οὐ τὴν εὐθείαν ἀπὸ τῶν Θηβῶν

τὴν πεδιάδα, τὴν δὲ ἐπὶ Ὑσιῶν ἤγε πρὸς Ἐλευθερῶν τε καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἥ μὴδὲ σκοπὸς ἐτέτακτο ὑπὸ τῶν Πλαταιέων· γενήσεσθαι δὲ περὶ τὰ τεῖχη περὶ μεσοῦσαν μάλιστα ἔμελλε τὴν ἡμέραν. **7** Πλαταιεῖς δὲ ἄγειν Θηβαίους ἐκκλησίαν νομίζοντες ἐς τοὺς ἀγροὺς ἀπο-κεκλειμένοι τῶν πυλῶν ἦσαν· πρὸς δὲ τοὺς ἐγ-κατα-ληφθέντας ἐποιήσαντο οἱ Θηβαῖοι σπονδὰς, ἀπελθεῖν σφᾶς πρὸ ἡλίου δύντος ἄνδρας μὲν σὺν ἐνὶ ἰματίῳ, γυναῖκας δὲ δύο ἰμάτια ἐκάστην ἔχουσαν. συνέβη τε ἐναντία τοῖς Πλαταιεῦσιν ἐν τῷ τότε ἡ τύχη ἢ ὡς ὑπὸ Ἀρχιδάμου καὶ Λακεδαιμονίων τὸ πρότερον ἦλωσαν· Λακεδαιμόνιοι <μέν> γε αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησαν ἀπείργοντες διπλῶ τείχει μὴ ἐξ-ελθεῖν τοῦ ἄστεως, Θηβαῖοι δὲ ἐν τῷ τότε ἀφ-ελόμενοι μὴ ἐσ-ελθεῖν σφᾶς ἐς τὸ τεῖχος. **8** Ἐγένετο δὲ ἡ ἄλωσις Πλαταιίας ἡ δευτέρα μάχης μὲν τρίτῃ τῆς ἐν Λεύκτροις ἔτει πρότερον, Ἀστείου δὲ Ἀθήνησιν ἄρχοντος. καὶ ἡ μὲν πόλις ὑπὸ τῶν Θηβαίων καθ-ηρέθη πλὴν τὰ ἱερά, τοῖς δὲ Πλαταιεῦσιν ὁ τρόπος τῆς ἀλώσεως σωτηρίαν παρέσχεν ἐν ἴσῳ πᾶσιν· ἐκπεσόντας δὲ σφᾶς ἐδέξαντο αὐθις οἱ Ἀθηναῖοι. Φιλίππου δέ, ὡς ἐκράτησεν ἐν Χαιρωνείᾳ, φρουρὰν τε ἐσ-αγαγόντος ἐς Θήβας καὶ ἄλλα ἐπὶ καταλύσει τῶν Θηβαίων πράσσοντος, οὕτω καὶ οἱ Πλαταιεῖς ὑπ' αὐτοῦ κατ-ήχθησαν.

2.1 Γῆς δὲ τῆς Πλαταιίδος ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ὀλίγον τῆς εὐθείας ἐκτραπεῖσιν ἐς δεξιὰ Ὑσιῶν καὶ Ἐρυθρῶν ἐρείπια ἐστί. πόλεις δὲ ποτε τῶν Βοιωτῶν ἦσαν, καὶ νῦν ἔτι ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῶν Ὑσιῶν ναός

ἐστὶν Ἀπόλλωνος ἡμίεργος καὶ φρέαρ ἱερόν· πάλαι δὲ ἐκ τοῦ φρέατος κατὰ τὸν Βοιωτῶν λόγον ἐμαντεύοντο πίνοντες. **2** Ἐπανελθοῦσι δὲ ἐς τὴν λεωφόρον ἐστὶν αὐθις ἐν δεξιᾷ Μαρδονίου λεγόμενον μνήμα εἶναι. καὶ ὅτι μὲν εὐθύς ἦν μετὰ τὴν μάχην ἀφανῆς ὁ Μαρδονίου νεκρός, ἔστιν ὠμολογημένον· τὸν δὲ θάψαντα οὐ κατὰ ταῦτά, ὅστις ἦν, λέγουσι· φαίνεται δὲ Ἀρτόντης ὁ Μαρδονίου πλεῖστα μὲν δούς Διονυσοφάνει δῶρα ἀνδρὶ Ἐφεσίῳ, δούς μέντοι καὶ ἄλλοις Ἴωνων ὡς οὐδὲ ἐκείνοις ἀμελὲς γενόμενον ταφῆναι Μαρδόνιον. αὕτη μὲν ἀπ' Ἐλευθερῶν ἐς Πλάταιαν ἄγει.

3 Τοῖς δὲ ἐκ Μεγάρων ἰοῦσι πηγὴ τέ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ καὶ προ-ελθοῦσιν ὀλίγον πέτρα· καλοῦσι δὲ τὴν μὲν Ἀκταίωνος κοίτην, ἐπὶ ταύτῃ καθ-εὔδειν φάμενοι τῇ πέτρᾳ τὸν Ἀκταίωνα, ὅποτε κάμοι θηρεύων, ἐς δὲ τὴν πηγὴν ἐν-ιδεῖν λέγουσιν αὐτὸν λουμένης Ἀρτέμιδος ἐν τῇ πηγῇ. Στησίχορος δὲ ὁ Ἱμεραῖος ἔγραψεν ἐλάφου περιβαλεῖν δέρμα Ἀκταίωνι τὴν θεόν, παρασκευάζουσάν οἱ τὸν ἐκ τῶν κυνῶν θάνατον, ἵνα δὴ μὴ γυναῖκα Σεμέλην λάβοι. **4** Ἐγὼ δὲ ἄνευ θεοῦ πείθομαι νόσον λύσσαν τοῦ Ἀκταίωνος ἐπι-λαβεῖν τοὺς κύνας· μανέντες δὲ καὶ οὐ διαγινώσκοντες διαφορήσειν ἔμελλον πάντα τινά, ὅτῳ περιτύχοιεν. καθότι δὲ τοῦ Κιθαιρῶνος Πενθεὶ τῷ Ἐχίονος ἐγένετο ἡ συμφορὰ ἢ Οἰδίποδα ὅπῃ τεχθέντα ἐξ-έθεσαν, οἶδεν οὐδεὶς, καθάπερ γε ἴσμεν τὴν Σχιστὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Φωκέων, ἐφ' ἣ τὸν πατέρα Οἰδίπους ἀπέκτεινεν, ἃ δὴ καὶ ἐς πλέον ἐπέξ-εμι, ἐπειδὴν ἐς αὐτὰ ὁ λό-

γος καθήκη μοι.

5 Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον μάλιστα τὴν ἐς Πλάταιαν τάφοι τῶν πρὸς Μήδους μαχεσαμένων εἰσί. τοῖς μὲν οὖν λοιποῖς ἐστὶν Ἑλλησι μνήμα κοινόν· Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Ἀθηναίων τοῖς πεσοῦσιν ἰδίᾳ τέ εἰσιν οἱ τάφοι καὶ ἐλεγείᾳ ἐστὶ Σιμωνίδου γεγραμμένα ἐπ' αὐτοῖς. οὐ πόρρω δὲ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ «τάφου» τῶν Ἑλλήνων Διὸς ἐστὶν Ἐλευθερίου βωμὸς «καὶ ἄγαλμα· ἐστήκε δ' ἐνταῦθα καὶ ἄγαλμα Κιθαιρῶνος, ὃ δὲ Κιθαιρῶν τὸ ὄρος Διὸς ἱερὸν Κιθαιρωνίου ἐστίν·» τοῦτον μὲν δὴ χαλκοῦ, τοῦ Διὸς δὲ τόν τε βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἐποίησεν λευκοῦ λίθου. **6** Ἄγουσι δὲ καὶ νῦν ἔτι ἀγῶνα διὰ ἔτους πέμπτου τὰ Ἐλευθέρια, ἐν ᾧ μέγιστα γέρα πρόκειται δρόμου· θέουσι δὲ ὀπλισμένοι πρὸ τοῦ βωμοῦ. τρῶπαιον δέ, ὃ τῆς μάχης τῆς Πλαταιᾶσιν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες, πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα ἐστήκεν ἀπωτέρω τῆς πόλεως.

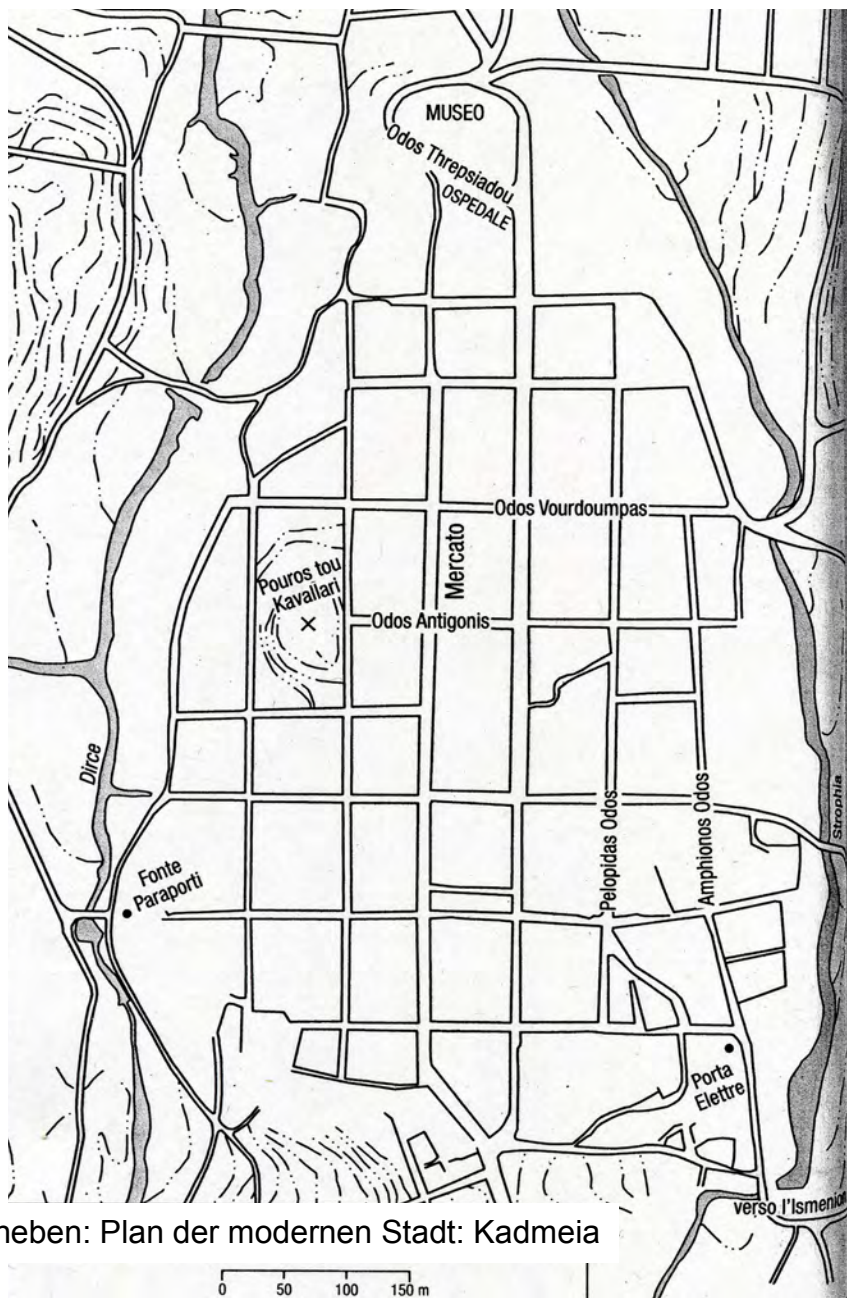
7 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει προῖοῦσιν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος, ἂ τῷ Διὶ πεποιήται τῷ Ἐλευθερίῳ, Πλαταιᾶς ἐστὶν ἡρῶν· καὶ μοι τὰ ἐς αὐτὴν ἤδη (τὰ λεγόμενα καὶ ὅποια αὐτὸς εἵκαζον) ἐστὶν εἰρημένα. Πλαταιεῦσι δὲ ναὸς ἐστὶν Ἥρας, θεᾶς ἄξιος μεγέθει τε καὶ ἐς τῶν ἀγαλμάτων τὸν κόσμον. ἐσελθοῦσι μὲν Ῥέα τὸν πέτρον κατειλημένον σπαργάνοις, οἷα δὴ τὸν παῖδα, ὃν ἔτεκε, Κρόνῳ κομίζουσα ἐστὶ· τὴν δὲ Ἥραν Τελείαν καλοῦσι, πεποιήται δὲ ὀρθὸν μεγέθει ἄγαλμα μέγα· λίθου δὲ ἀμφοτέρωθεν τοῦ Πεντελησίου, Πραξιτέλους δὲ ἐστὶν

ἔργα. ἐνταῦθα καὶ ἄλλο Ἥρας ἄγαλμα καθήμενον Καλλιμαχος ἐποίησε.

Die Beschreibung Thebens beginnt:

7.6 Καί σφισιν ἡ μὲν κάτω πόλις πᾶσα ἔρημος ἦν ἐπ' ἐμοῦ πλὴν τὰ ἱερά, τὴν δὲ ἀκρόπολιν οἰκοῦσι Θήβας καὶ οὐ Καδμεῖαν καλουμένην... (Es folgt ein Exkurs über Potniai.)

Theben: Plan der modernen Stadt: Kadmeia

8.4 Θηβαίοις δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἀρχαίου τείχους ἑπτὰ ἀριθμὸν ἦσαν πύλαι, μένουσι δὲ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι. τεθῆναι δὲ τὰ ὀνόματα ἐπυνθανόμην σφίσι ἀπὸ τε Ἡλέκτρας ἀδελφῆς Κάδμου καὶ Προίτισιν ἀπὸ ἀνδρὸς τῶν ἐπιχωρίων· ἡλικίαν δὲ Προίτου καὶ τὸ ἀνωτέρω γένος χαλεπὰ ἦν εὐρεῖν. τὰς δὲ Νηίστας ὀνομασθῆναί φασιν ἐπὶ τῷδε· ἐν ταῖς χορδαῖς νήτην καλοῦσι τὴν ἐσχάτην· ταύτην οὖν τὴν χορδὴν Ἀμφίονα ἐπὶ ταῖς πύλαις ταύταις ἀν-ευρεῖν λέγουσιν. ἤδη δὲ ἤκουσα, καὶ ὡς Ζήθου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀμφίονος τῷ παιδί ὄνομα Νῆις γένοιτο, ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Νῆϊδος τὰς πύλας κληθῆναι ταύτας. **5** Πύλας δὲ Κρηναίας, τὰς δὲ Ὑψίστας ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ὀνομάζουσι· (Textlücke) πρὸς δὲ ταῖς Ὑψίσταις Διὸς ἱερὸν ἐπίκλησιν ἐστὶν Ὑψίστου. τὰς δὲ ἐπὶ ταύταις πύλας ὀνομάζουσιν Ὠγύγιας, τελευταῖαι δὲ εἰσὶν Ὀμολωίδες· ἐφαίνετο δὲ εἶναί μοι καὶ τὸ ὄνομα νεώτατον ταῖς πύλαις ταύταις, αἱ δὲ Ὠγύγαι τὸ ἀρχαιότατον. **6** Τὰς δὲ Ὀμολωίδας κληθῆναί φασιν ἐπὶ τοιῷδε· ἠνίκα ὑπὸ Ἀργείων μάχη πρὸς Γλίσαντι ἐκρατήθησαν, τότε ὁμοῦ Λαοδάμαντι τῷ Ἐτεοκλέους ὑπεξ-ίασιν οἱ πολλοί· τούτων οὖν μοῖρα τὴν μὲν ἐς τοὺς Ἰλλυριοὺς πορείαν ἀπ-ώκνησε, τραπόμενοι δὲ ἐς Θεσσαλοὺς καταλαμβάνουσιν Ὀμόλην, ὁρῶν τῶν Θεσσαλικῶν καὶ εὐγεων μάλιστα καὶ ὕδασι ἐπιρρομένην. **7** Θερσάνδρου δὲ τοῦ Πολυνείκου ἀνα-καλεσαμένου σφᾶς ἐπὶ τὰ οἰκεία, τὰς πύλας, διὰ ὧν τὴν κάθοδον ἐποιοῦντο ἀπὸ τῆς Ὀμόλης ὀνομάζουσιν Ὀμολωίδας. ἐρχομένῳ δὲ ἐκ Πλαταίας

ἔσοδος ἐς τὰς Θήβας κατὰ πύλας ἐστὶν Ἡλέκτρας, καὶ ταύτη Καπα-
νέα τὸν Ἰππόνου βιαιοτέρας ποιούμενον πρὸς τὸ τεῖχος τὰς προσβο-
λὰς βληθῆναι κεραυνῷ λέγουσι.

10.1 Πολυάνδριον δὲ οὐ μακρὰν ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐστὶ· κείνται δὲ
«τοσοῦτοι», ὅποσους κατέλαβεν ἀποθανεῖν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Μακεδό-
σιν ἀντιτεταγμένους. οὐ πόρρω δὲ ἀποφαίνουσι χωρίον, ἔνθα Κάδ-
μον λέγουσιν — ὅτῳ πιστά—τοῦ δράκοντος, ὃν ἀπέκτεινεν ἐπὶ τῇ
κρήνῃ, τοὺς ὀδόντας σπείραντα, ἄνδρας δὲ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀν-εῖναι
τὴν γῆν.

2 Ἔστι δὲ λόφος ἐν δεξιᾷ τῶν πυλῶν ἱερὸς Ἀπόλλωνος· καλεῖται δὲ ὅ-
τε λόφος καὶ ὁ θεὸς Ἰσμήνιος, παρα-ρρέοντος τοῦ ποταμοῦ ταύτη τοῦ
Ἰσμηνοῦ. πρῶτα μὲν δὴ λίθου κατὰ τὴν ἔσοδόν ἐστὶν Ἀθηνᾶ καὶ Ἐρ-
μῆς, ὀνομαζόμενοι Πρόναοι· ποιῆσαι δὲ αὐτὸν Φειδίας, τὴν δὲ
Ἀθηνᾶν λέγεται Σκόπας· μετὰ δὲ ὁ ναὸς ᾠκοδόμηται. τὸ δὲ ἄγαλμα
μεγέθει τε ἴσον τῷ ἐν Βραγχίδαϊς ἐστὶ καὶ τὸ εἶδος οὐδὲν διαφόρως
ἔχον· ὅστις δὲ τῶν ἀγαλμάτων τούτων τὸ ἕτερον εἶδε καὶ τὸν εἰργασ-
μένον ἐπύθετο, οὐ μεγάλη οἱ σοφία «ἐστὶ» καὶ τὸ ἕτερον θεασαμένῳ
Κανάχου ποίημα ὃν ἐπίστασθαι. διαφέρουσι δὲ τοσόνδε· ὁ μὲν γὰρ
ἐν Βραγχίδαϊς χαλκοῦ, ὁ δὲ Ἰσμήνιος ἐστὶ κέδρου. **3** Ἔστι δ' ἐνταῦ-
θα λίθος, ἐφ' ᾧ Μαντώ φασὶ τὴν Τειρεσίῳ καθέζεσθαι. οὗτος μὲν
πρὸ τῆς ἔσοδου κείται, καὶ οἱ τὸ ὄνομά ἐστι καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι Μαντοῦς

δίφρος· ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ ναοῦ λίθου πεποιημένας εἰκόνας Ἡνιόχης
εῖναι, τὴν δὲ Πύρρας λέγουσι, θυγατέρας δὲ αὐτὰς εῖναι Κρέοντος,
ὃς ἐδυνάστευεν ἐπιτροπεύων Λαοδάμαντα τὸν Ἐτεοκλέους. **4** Τόδε γε
καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι γινόμενον οἶδα ἐν Θήβαις· τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ
παῖδα οἴκου τε δοκίμου καὶ αὐτὸν εἶ μὲν εἶδους, εἶ δὲ ἔχοντα καὶ
ῥώμης, ἱερέα ἐνιαύσιον ποιῶσιν· ἐπὶ κλησὶς δὲ ἐστὶν οἱ δαφναφόρος,
στεφάνους γὰρ φύλλων δάφνης φοροῦσιν οἱ παῖδες. εἰ μὲν οὖν πᾶσιν
ὁμοίως καθέστηκεν ἀνα-θεῖναι δαφνηφορήσαντας χαλκοῦν τῷ θεῷ
 τρίποδα, οὐκ ἔχω δηλῶσαι, δοκῶ δὲ οὐ πᾶσιν εῖναι νόμον· οὐ γὰρ δὴ
πολλοὺς ἐώρων αὐτόθι ἀνα-κειμένους· οἱ δ' οὖν εὐδαιμονέστεροι
τῶν παίδων ἀνα-τιθέασιν. ἐπιφανῆς δὲ μάλιστα ἐπὶ τε ἀρχαιότητι
καὶ τοῦ ἀνα-θέντος τῇ δόξῃ τρίπους ἐστὶν Ἀμφιτρύωνος ἀνάθημα ἐπὶ
Ἡρακλεῖ δαφνηφορήσαντι.

5 Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ἰσμηνίου τὴν κρήνην ἴδοις ἄν, ἦντινα Ἄρεώς φα-
σιν ἱερὰν εῖναι καὶ δράκοντα ὑπὸ τοῦ Ἄρεως ἐπι-τετάχθαι φύλακα
τῇ πηγῇ. πρὸς ταύτη τῇ κρήνῃ τάφος ἐστὶ Κεάνθου· Μελίας δὲ ἀδελ-
φὸν καὶ Ὠκεανοῦ παῖδα εῖναι Κεάνθον λέγουσι, σταλῆναι δὲ ὑπὸ
τοῦ πατρὸς ζητήσοντα ἠρπασμένην τὴν ἀδελφὴν. ὡς δὲ Ἀπόλλωνα
εὐρὼν ἔχοντα τὴν Μελίαν οὐκ ἐδύνατο ἀφ-ελέσθαι, πῦρ ἐτόλμησεν
ἐς τὸ τέμενος ἐν-εῖναι τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦτο, ὃ νῦν καλοῦσιν Ἰσμή-
νιον· καὶ αὐτὸν ὁ θεός, καθὰ φασιν οἱ Θηβαῖοι, τοξεύει. **6** Κεάνθου
μὲν ἐνταῦθά ἐστὶ μνήμα, Ἀπόλλωνι δὲ παῖδας ἐκ Μελίας γενέσθαι

λέγουσι Τήνερον καὶ Ἰσμηνόν· Τηνέρῳ μὲν Ἀπόλλων μαντικὴν δίδωσι, τοῦ δὲ Ἰσμηνίου τὸ ὄνομα ἔσχεν ὁ ποταμός. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ πρότερα ἦν ἀνώνυμος, εἰ δὴ καὶ Λάδων ἐκαλεῖτο, πρὶν Ἰσμηνὸν γενέσθαι τὸν Ἀπόλλωνος.

11.1 Ἐν ἀριστερᾷ δὲ τῶν πυλῶν, ἃς ὀνομάζουσιν Ἡλέκτρας, οἰκίας ἐστὶν ἐρείπια, ἔνθα οἰκῆσαι φασὶν Ἀμφιτρύωνα διὰ τὸν Ἡλεκτρώωνος θάνατον φεύγοντα ἐκ Τίρυνθος· καὶ τῆς Ἀλκμήνης ἐστὶν ἔτι ὁ θάλαμος ἐν τοῖς ἐρείπιοις δῆλος. οἰκοδομησαὶ δὲ αὐτὸν τῷ Ἀμφιτρώωνι Τροφώνιον φασὶ καὶ Ἀγαμήδην, καὶ ἐπίγραμμα ἐπ' αὐτῷ ἐπι-γραφῆναι τόδε·

Ἀμφιτρώων ὅτ' ἔμελλ' ἀγαγέσθαι δεῦρο γυναῖκα
 Ἀλκμήνην, θάλαμόν γ' ἐκλέξατο τοῦτον ἑαυτῷ·
 ἀγχιθεὸς δ' ἐποίησε Τροφώνιος ἠδ' Ἀγαμήδης.

2 Τοῦτο μὲν ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι γραφῆναι λέγουσιν· ἐπιδεικνύουσι δὲ Ἡρακλέους τῶν παίδων τῶν ἐκ Μεγάρων μνήμα, οὐδέν τι ἀλλοίως τὰ ἐς τὸν θάνατον λέγοντες ἢ Στῆσίχορος ὁ Ἱμεραῖος καὶ Πανύσσας ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐποίησαν. Θηβαῖοι δὲ καὶ τάδε ἐπι-λέγουσιν, ὡς Ἡρακλῆς ὑπὸ τῆς μανίας καὶ Ἀμφιτρώωνα ἔμελλεν ἀποκτινύναι, πρότερον δὲ ἄρα ὕπνος ἐπέλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ λίθου τῆς πληγῆς· Ἀθηναῖν δὲ εἶναι τὴν ἐπ-αφ-εἰσάν οἱ τὸν λίθον τοῦτον, ὄντινα Σωφρονιστήρα ὀνομάζουσιν. **3** Ἐνταῦθά εἰσιν ἐπὶ τύπου γυναικῶν εἰκόνες· ἀμυδρότερα ἤδη τὰ ἀγάλματα· ταύτας καλοῦσιν οἱ Θηβαῖοι Φαρμα-

κίδας, πεμφθῆναι δὲ ὑπὸ τῆς Ἥρας φασὶν ἐμπόδια εἶναι ταῖς ὠδίσι Ἀλκμήνης. αἱ μὲν δὴ ἐπ-εῖχον Ἀλκμήνην μὴ τεκεῖν· Τειρεσίου δὲ θυγατρὶ Ἰστορίδι σόφισμα ἔπ-εισιν ἐς τὰς Φαρμακίδας, <ἐς> ἐπήκοον αὐτῶν ὀλολύξαι, τετοκένοι γὰρ τὴν Ἀλκμήνην· οὕτω τὰς μὲν ἀπατηθείσας ἀπ-ελθεῖν, τὴν δὲ Ἀλκμήνην τεκεῖν φασιν.

4 Ἐνταῦθα Ἡρακλειόν ἐστὶν, ἄγαλμα δὲ τὸ μὲν λίθου λευκοῦ Πρόμαχος καλούμενον, ἔργον δὲ Ξενοκρίτου καὶ Εὐβίου Θηβαίων· τὸ δὲ ξόανον τὸ ἀρχαῖον Θηβαῖοί τε εἶναι Δαίδαλου νενομίκασι καὶ αὐτῷ μοι παρίστατο ἔχειν οὕτω. τοῦτον ἀν-έθηκεν αὐτός, ὡς λέγεται, Δαίδαλος ἐκτίνων εὐεργεσίας χάριν. ἠνίκα γὰρ ἔφευγεν ἐκ Κρήτης πλοῖα οὐ μεγάλα αὐτῷ καὶ τῷ παιδὶ Ἰκάρῳ ποιησάμενος, πρὸς δὲ καὶ ταῖς ναυσίν, ὃ μὴ πω τοῖς τότε ἐξεύρητο, ἰστία ἐπιτεχνησάμενος, ὡς τοῦ Μίνω ναυτικοῦ τὴν εἰρεσίαν φθάνοιεν ἐπιφόρῳ τῷ ἀνέμῳ χρώμενοι, τότε αὐτὸς μὲν σώζεται Δαίδαλος, **5** Ἰκάρῳ δὲ κυβερνῶντι ἀμαθέστερον ἀνα-τραπῆναι τὴν ναῦν λέγουσιν· ἀποπνιγέντα δὲ ἐξ-ήνεγκεν ὁ κλύδων ἐς τὴν ὑπὲρ Σάμου νῆσον ἔτι οὐσαν ἀνώνυμον. ἐπι-τυχῶν δὲ Ἡρακλῆς γνωρίζει τὸν νεκρὸν, καὶ ἔθαψεν ἔνθα καὶ νῦν ἔτι αὐτῷ χῶμα οὐ μέγα ἐπὶ ἄκρας ἐστὶν ἀνεχούσης ἐς τὸ Αἰγαῖον. ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰκάρου τούτου ὄνομα ἢ τε νῆσος καὶ ἡ περὶ αὐτὴν θάλασσα ἔσχηκε. **6** Θηβαίοις δὲ τὰ ἐν τοῖς ἀετοῖς Πραξιτέλης ἐποίησε τὰ πολλὰ τῶν δώδεκα καλουμένων ἄθλων· καὶ σφισι τὰ ἐς τὰς ὄρνιθας ἐνδεί τὰς ἐπὶ Στυμφάλῳ καὶ ὡς ἐκάθηρεν Ἡρακλῆς

τὴν Ἡλείαν χώραν, ἀντὶ τούτων δὲ ἡ πρὸς Ἄνταϊον πάλῃ πεποιήται. Θρασύβουλος δὲ ὁ Λύκου καὶ Ἀθηναίων οἱ σὺν αὐτῷ τυραννίδα τὴν τῶν τριάκοντα καταλύσαντες — ὀρμηθεῖσι γάρ σφισιν ἐκ Θηβῶν ἐγένετο ἡ κάθοδος — Ἀθηνᾶν καὶ Ἡρακλέα κολοσσούς ἐπὶ λίθου τύπου τοῦ Πεντελῆσιν, ἔργα δὲ Ἀλκαμένους, ἀν-έθηκαν ἐς τὸ Ἡρακλεῖον.

7 Τοῦ δὲ Ἡρακλείου γυμνάσιον ἔχεται καὶ στάδιον, ἀμφοτέρω ἐπὶ ὄνυμα τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ δὲ τὸν Σωφρονιστήρα λίθον βωμός ἐστιν Ἀπόλλωνος ἐπὶ κλησιν Σποδίου, πεποιήται δὲ ἀπὸ τῆς τέφρας τῶν ἱερείων. μαντικὴ δὲ καθέστηκεν αὐτόθι ἀπὸ κληδόνων, ἧ δὴ καὶ Σμυρναίους μάλιστα Ἑλλήνων χρωμένους οἶδα· ἔστι γὰρ καὶ Σμυρναίοις ὑπὲρ τὴν πόλιν κατὰ τὸ ἐκτὸς τοῦ τείχους Κληδόνων ἱερόν.

Wörterhilfen zu Apollodor:

21	Τηλέφασσα ξενίζω ἡ καθοδηγός καμουσα	(Mutter des Kadmos) gastlich aufnehmen Wegführerin (f. zum Pzp. καμών, zu κάμνω)
22	οἱ Φωκεῖς Πελάγων, -οντος τὸ βουκόλιον κατόπισθεν δι-εξ-έρχομαι κλίνομαι	Phoker Pelagon (Mann in Phokis) Rinderherde hinterher hindurchgehen sich niederlegen

	λήψομαι Ἄρειος φρουρέω ὁ δράκων	(Fut. zu λαμβάνω) dem Ares geweiht, Ares- bewachen Drache
23	ὑπο-τίθεμαι σπείρω ἀνα-τέλλω ἔν-οπλος ἐκούσιος	raten säen (Aor. MP ἐσπάρην) entspriessen, aufgehen bewaffnet aus freien Stücken
24	Φερεκύδης ἀναφύομαι αἶδιος θητεύω	Pherekydes (Mythograph und Kosmologe des 6. Jh. v. Chr.) wachsen, entstehen ewig dienen
25	ἡ θητεία ἡ Καδμεία ἡφαιστότευκτος ὁ ὄρμος	Dienst Kadmeia (Burg von Theben) von Hephaistos geschmiedet Halsband
26	ἔραμαι + Gen. κρύφα + Gen. συν-ευάζομαι	lieben, sich verlieben (Aor. ἠράσθην) heimlich vor (zusammen) schlafen
30	ὁ κυνηγός ὁ Κιθαίρων καταβιβρώσκω	Jäger Kithairon (Gebirge zwischen Attika und Bötien) auffressen
37	Ἰκαρία οἱ Τυρρηνοί ληστρικός ἡ τριήρης, -ους μισθόομαι	Ikaria (Insel bei der Westküste Kleinasiens) Tyrrhener Piraten- Triere sich mieten
38	ἐπείγομαι ἀπ-εμπολάω ὁ ἰστός ἡ κόπη ὁ ὄφης	eilen, schnell fahren, zusteuern verkaufen Mast Ruder Schlange

	τὸ σκάφος	Schiffsbauch		ὀχέομαι	fahren
	πίμπλημι	füllen (Aor. ἔπλησα)		ἡ ἀπειθεία	Ungehorsam
	ὁ κισσός	Efeu		ἡ ἀναβολή	Verzögerung, Aufschub
	ὁ ἀυλός	Doppelflöte	52	οἱ Πλαταιεῖς	Platäer (Einwohner von Plataiai)
	ἔμμανής, -ές	wahnsinnig		τὸ πρόσωπον	Gesicht
45	Ζῆθος/ Ἀμφίων	Zethos/ Amphion (Kinder des Zeus und der Antiope; übernahmen die Herrschaft in Theben; Amphion baute mit seinem Kithara-Spiel die Stadtmauer Thebens)		τὸ στήθος	Brust
				ἡ βάσις	Gang, Schritt; Fuss
				ἡ οὐρά	Schwanz
				ἡ πτέρυξ	Flügel
48	γαμέω	heiraten (Aor. ἔγημα)		τὸ αἶνιγμα	Rätsel
	χράω	weissagen		τὸ Φίκιον ὄρος	Phikion-Berg (bei Theben)
	γεννάω	zeugen, hervorbringen		προ-τείνω	hinreichen, vorhalten, „stellen“
	ὁ πατροκτόνος	Vatermörder	53	τετρά-πους	vier-füssig
	οἰνόομαι	betrunken werden		ὁ χρησμός	Orakel
	ἐκ-τίθημι	aussetzen		ὑπ-άρχω	vorhanden sein
	ὁ νομεύς	Hirte		τηνικαῦτα... ἡνίκα...	dann... wenn...
	ἡ περόνη	Nadel		καταβιβρώσκω	auffressen
	δια-τιτράω	durchbohren (Aor. δι-έτρησα)	54	τὸ αἶνιγμα	(zu ἔλυσεν zu nehmen)
	τὸ σφυρόν (auch 49)	Knöchel		τὸ βρέφος	Baby
49	ὁ βουκόλος	Rinderhirt		ὀχέομαι	sich fortbewegen
	τὸ βρέφος	Baby		τὸ κῶλον	(Körper)glied
	ἦνεγκα	(Aor. zu φέρω)		τελειόομαι	heranwachsen
	ἀν-αιρέω	aufnehmen		γηράω	alt werden
	ὑπο-βάλλομαι	an Kindes Statt annehmen		ἡ βάσις	h. Bein
	διὰ τὸ τοὺς πόδας ἀν-οιδῆσαι	(substantivierter Acl)		τὸ βάκτρον	Stock
	ἀνοιδέω	aufschwellen	55	τεκνῶω	zeugen
50	τελειόομαι	heranwachsen	56	τῶν λανθανόντων	(hier n.pl.: τὰ λανθάνοντα)
	δια-φέρω	sich auszeichnen		ἡ ἀγχόνη	Strick, Schlinge
	οἱ ἴλικες	Gleichaltrige		ἀν-αρτάω	aufhängen
	ὑπόβλητος	untergeschoben (von Kindern!)		αἱ ὄψεις	Augen
	μείγνυμαι	(sich mischen), sich vereinigen (Fut. μιγήσομαι)		τυφλώω	blenden
51	ἡ Φωκίς	Phokis		ἡ ἀρά	Fluch
	στενός	eng, schmal		ἐπ-αμύνω	beistehen
				Κολωνός	(Demos nördlich von Athen)

Wörterhilfen zu Pausanias:

				ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς συν-έστηκε	offen (Perf. zu συν-ίσταμαι: sich zusammenstellen; be- ginnen (= αὐτοῖς) Kadmeia (Burg von Theben) (Aor. zu κατ-έχω: in Besitz haben; τὴν Καδμείαν gehört zu κατα-σχοῦσιν) (Plusqpf. A zu μετ-έχω: Anteil haben) (mit καί beginnt der neue Satzteil [Prädikat ἠξίουσιν - ἀξιόω glauben])	
1	1	καὶ κατὰ ἄλλα ὄμορος Ἐλευθεραί οἱ Πλαταιεῖς ἐμοὶ δοκεῖν αὐτόχθων τὰ πλείω σφισιν Ἄσωπος	auch sonst benachbart vgl. Karte Platäer (Einwohner von Plataiai) wie mir scheint autochthon meistens = αὐτοῖς Asopos (Fluss)	σφίσιν ἢ Καδμεία κατα-σχῶν		
	2	τὸ ἀρχαῖον βασιλεύομαι καθ-εστήκ-εσαν κέκλημαι	in alter Zeit von Königen beherrscht werden (Plusqpf. zu καθ-ίσταμαι: bestehen) (Perf. Pass. zu καλέω)	5	μετ-εσχῆκ-εσαν τοὺς πράξαντας (τὴν εἰρήνην gehört dazu) καὶ... παρα-βαίνω ἀνύποπτος, -ον ἀπωτέρω ἀνα πᾶσαν... ἡμέραν ἦρχοντο πανδημεί ἐπὶ πλείστον εἴωθα βούλομαι παρα-φυλάττω ἐφ-οράω	übertreten; verletzen unverdächtig entfernt(er) täglich (zu ἔρχομαι) mit dem ganzen Volk für sehr lange Zeit gewohnt sein sich beraten abwarten hier: besuchen
	3	Μαραθῶνι ὑπ-άρχω κατα-βαίνω <ἐς θάλασσαν> Μαρδόνιος ἀμύνομαι σφέτερος σφᾶς κατα-λαμβάνει ἀνάστατος, -ον κατ-αχθῆναι ἐξ-αιρέω ἀν-οικίζω Ἄντακίδας ἐπι-λήψεσθαι κακόν	in/ bei Marathon da sein, vorhanden sein (vom Binnenland, d.h. Asien, ans Meer) herab- kommen Mardonios, Sohn des Gobryes; Führer des persi- schen Landheers unter Xerxes abwehren ihr = αὐτούς es kommt vor, ereignet sich aufgescheucht, entvölkert, vernichtet (Aor. MP zu κατ-άγω: zurückführen) einnehmen, zerstören wiederbesiedeln Antalkidas (erreichte 387/6 einen Frieden mit Per- sien) (Futur zu ἐπι-λαμβάνω: treffen, erteilen (hier Substantiv; = Subjekt)	6	βοιωταρχέω ἐ-λε-λήθ-εσαν ὁμοῦ + Dat. σφᾶς τὴν εὐθείαν ἢ πεδιάς Ἵσιαί Ἐλευθεραί ἦ ὁ σκοπός ἐ-τέ-τακ-το γίγνομαι περί + Akk.	Böotarch sein (zu λανθάνω + Akk.: verborgen sein) zugleich mit (= αὐτούς) auf direktem Weg Fläche, Ebene (τὴν πεδιάδα: über die Ebene) Hysiai (Ort bei Plataiai und Eleutherai) Eleutherai (Ort in Attika an der Grenze zu Böo- tien) wo Späher, Kundschafter (Plusqpf. P zu τάττω) in Nähe kommen von

7	<p>ἡ μεσοῦσα ἡμέρα ἀπο-κλείω ἡ πύλη ἐγ-κατα-ληφθεῖς σφᾶς δύομαι τὸ ἱμάτιον συμ-βαίνει ἐν τῷ τότε ἤλωσαν ἀπ-εἶργω διπλός μή ἀφ-αιρέομαι ἡ ἄλωσις lies: τρίτῳ ἔτει πρότερον μάχης τῆς ἐν Λεύκτροις (τὰ) Λεύκτρα Ἀθήνησιν ἐν ἴσῳ Χαιρώνεια ἡ κατάλυσις κατ-ήχθησαν γῆς τῆς Πλαταιίδος ὀλίγον τῆς εὐθείας ἐκ- τραπεῖ-σιν Ἵσιαί/Ερυθραί τὰ ἐρείπια ἡμίεργος, -ον τὸ φρέαρ κατὰ τὸν Βοιωτῶν λόγον μαντεύομαι</p>	<p>Mittag ausschliessen Tor (zu ἐγ-κατα-λαμβάνομαι: umzingelt werden) (= αὐτούς) untergehen Obergewand es ereignet sich damals (zu ἀλίσκομαι) abhalten doppelt (nach den Verben des Hinderns/Abhalten: nicht übersetzen) hindern Eroberung Leuktra (Ort in Böotien; Schlacht 371 v. Chr.) in Athen gleichermassen Chaironeia (Stadt in West-Böotien; Schlacht 338 v. Chr.) Vernichtung (Aor. MP zu κατ-άγω: zurückführen) im Gebiet von Plataiai wenn man ein wenig vom geraden Weg sich ab- wendet (Dat. pl. des Partizips!) vgl. Karte Ruinen halbfertig Brunnen nach der Erzählung der Böoter sich weissagen lassen</p>	2	<p>ἐπανελθοῦσι ἡ λεωφόρος Μαρδόνιος ὠμολογημένος θάπτω κατὰ τὰ ταῦτά ὁ Μαρδονίου ὡς + Pzp.! ἀμελής, -ές (τὰ) Μέγαρα τοῖς ἰοῦσι... καὶ προ- ελθοῦσιν ἡ κοίτη κάμ-οι θηρεύω λόομαι Στησίχορος ὁ/ἡ ἔλαφος τὸ δέρμα οἱ ἡ λύσσα ἐπι-λαμβάνω δια-γιγνώσκω διαφορέω καθότι τοῦ Κιθαιρώνας Ἐχίων ὄπη ἐτέχθη καθάπερ ἐς πλεόν ἐπεξ-έρχομαι</p>	<p>wenn man wieder zurückkehrt (Dat. pl. des Parti- zips!) Landstrasse Mardonios (siehe 1,3) anerkannt begraben (Aor. MP ἐτάφη) in gleicher Weise Sohn des Mardonios unbekümmert, sorglos, unbekümmert Megara wenn man kommt... und weitergeht... (Dat. Pl. des Partizips!) Lager(platz) (zu κάμνω) jagen = λούομαι Stesichoros (Chorlyriker aus Himera; 6. Jh. v. Chr.) Hirsch Haut; Fell = αὐτῷ Wut; Raserei ergreifen unterscheiden zerreißen wie/ wo (gehört zu καθότι) Echion (Vater des Pentheus) wo (Aor. MP zu τίκτω) so wie ausführlicher ausführen, darlegen</p>
8			3		
2	1		4		

		καθ-ήκω	hinkommen		κληθήναι	(Aor. MP zu καλέω)
5		ὁ τάφος	Grab	5	ἐπὶ κλησιν	mit Beinamen
		οἱ Μῆδοι	Perser		ἐπί + Dat.	hier: nach
		ἰδίᾳ	für sich allein	6	ἐπὶ τοιῶδε	aufgrund des Folgenden
		πόρρω	fern		οἱ Ἀργεῖοι	Argiver (Einwohner von Argos)
6		τὸ γέρας	Preis		Γλίσας	Glisas (NE von Theben)
		ὁ δρόμος	(Wett)lauf		ὁμοῦ + Dat.	zugleich mit
		θέω	rennen		ὑπεξ-έρχομαι	heimlich weggehen
		Πλαταιᾶσιν	in/ bei Plataiai		ἡ μοῖρα	hier: Teil
		ἀπωτέρω	entfernt		οἱ Ἴλλυριοί	Illyrer
7		προϊούσιν	wenn man weitergeht (Dat. Pl. m. des Partizips)		ἡ πορεία	Reise
		Πλαταία	Plataia (die Nymphe)		ἀπ-οκνέω	(aus Zaghaftigkeit) meiden
		εἰκάζω	vermuten		τὰ ὄρα τὰ Θεσσαλικά	die thessalischen Berge
		εἰρημένος	(Pzp. Perf. P zu λέγω)		εὖγεως	mit gutem, fruchtbaren Boden
		ἡ θέα	Ansehen, Betrachten		ἐπι-ρρέω	herbeiströmen
		ἐσ-ελθοῦσι	wenn man hineingeht	7	ἀνα-καλέομαι	zurückrufen
		κατ-ειλέω	einwickeln		σφᾶς	(= αὐτούς)
		τὰ σπάργανα	Windeln		τὰ οἰκεία	Heimat
		οἷα δὴ	als, anstelle		έρχομένῳ	wenn man kommt
7	6	σφισιν	(= αὐτοῖς)		ταύτη	dort
		ἐπ' ἐμοῦ	zu meinen Lebzeiten		Καπανεύς	Kapaneus (einer der Helden der Sieben gegen Theben)
		Καδμεία	Kadmeia (Burg Thebens)		ἡ προσβολή	Angriff
8	4	ὁ περίβολος	Ring(mauer)		βληθήναι	(Aor. MP zu βάλλω)
		ἀριθμόν	an der Zahl	10	τὸ πολυάνδριον	Begräbnisplatz
		τεθῆναι	(Aor. MP zu τίθημι)		μακράν	weit
		Προιτίδες «πύλαι»	das Proitidische (Tor)		οἱ Μακεδόνες	Makedonen (die Zerstörung Thebens durch Alexander war 335 v. Chr.)
		οἱ ἐπιχώριοι	Einheimische		πόρρω	weiter weg
		ἡ ἡλικία	Lebensalter		ἀν-εἶναι	(Inf. Aor. zu ἀν-ίημι: hinauf wachsen lassen)
		ἀνωτέρω	hier: früher	2	ὁ λόφος	Hügel, Anhöhe
		ἐπὶ τῶδε	aufgrund des Folgenden		παρα-ρρέω	vorbeifliessen
		ἡ χορδή	Saite		ταύτη	dort
		ἡ νήτη (= νεάτη)	die unterste (= höchste)		λίθου	aus Stein
		αἱ πύλαι	Tor (meist Pl.)			
		ὄνομα	mit Namen			

	μετά	danach		ἡ ἀρχαιότης	Alter	
	οἰκοδομέω	bauen	5	ἀνωτέρω + Gen.	weiter oben von	
	αἱ Βραγχίδαι	Ort bei Milet (Didyma: Apollon-Tempel)		Ἄρης, Ἄρεως	Ares	
	οὐδέν	in keiner Weise		ὁ δράκων	Drache	
	διάφορος	verschieden		ἐπι-τετάχθαι	(Perf. P zu ἐπι-τάττω: darüber setzen, aufstellen)	
	οἱ	(= αὐτῶ)		Κάανθος	Kaanthos (mythische Gestalt)	
	καὶ τὸ ἕτερον	(gehört zu θεασαμένω, das sich auf οἱ bezieht)		σταλῆναι	(Inf. Aor. MP zu στέλλω)	
	τοσόνδε	insoweit		ζητήσοντα	(erg.: ὡς ζητήσοντα)	
	ἡ κέδρος	Zeder(nholz)		ἠρπασμένος	(Pzp. Perf. P zu ἠρπάζω)	
3	ἡ Μαντώ (τῆς Μαντοῦς)	(Tochter des Teiresias)		ἐν-εἶναι	(Inf. Aor. A zu ἐν-ίημι: hineinwerfen)	
	οἱ	(= αὐτῶ)		καθὰ	wie	
	ἐς ἡμᾶς	in unserer Zeit		τοξεύω	mit den Bogen treffen	
	ὁ δίφρος	Sessel		τὰ πρότερα	früher	
	δυναστεύω	herrschen		ἀνόνημος	namenlos	
	ἐπιτροπεύω + Akk.	Vormund sein (für)	6	εἰ δὴ	da doch	
4	ἐς ἐμέ	in meiner Zeit		γίγνομαι	h. geboren werden	
	δόκιμος	angesehen	11	1	τὰ ἐρείπια	Ruinen
	ἐνιαύσιος	auf ein Jahr, einjährig			ὁ θάλαμος	Gemach
	ἡ ἐπίκλησις	Beiname			ἦγαγον	(Aor. zu ἄγω)
	οἱ	(= αὐτῶ)			ἐκ-λέγω	auswählen
	ὁ δαφναφόρος	Lorbeerträger			ἀγχίθεος	den Göttern nah
	τὸ φύλλον	Blatt			ἦδέ	(= καί)
	ἡ δάφνη	Lorbeer	2		Μεγάρρα	Megara (1. Gattin des Herakles; aus Theben)
	φορέω	tragen			ἄλλοῖος	andersartig
	εἰ	hier: ob			Στησίχορος	Stesichoros (Chorlyriker aus Himera; 6. Jh. v. Chr.)
	καθέστηκεν	es besteht ein Brauch			Πανύασσις	Panyassis (Ependichter des 5. Jh. v. Chr.)
	ἀνα-θεῖναι	(Inf. Aor. A zu ἀνα-τίθημι; dazu auch: ἀνα-κειμένους, ἀνα-τιθέασι, ἀνα-θέντος, ἀνά-θημα)			ἀποκτίννυμι	(= ἀποκτείνω)
	δαφνηφορέω	Lorbeer tragen			ἡ πληγή	Schlag
	ὁ τρίπους	Dreifuss			ἐπ-αφ-εἶσα	(Pzp. Aor. A zu ἐπ-αφ-ίημι (dagegen schleudern)
	ἔχω + Inf.	können			οἱ	(= αὐτῶ)
	ἑώρων	(Imperf. zu ὁράω)			ὁ Σωφρονιστήρ	Züchtiger
	αὐτόθι	ebendort	2/7		ἐπὶ τύπου	in Relief
	ἐπιφανής, -ές	ausgezeichnet	3		ἀμυδρός	dunkel; undeutlich

	αἱ Φαρμακίδες	Zauberinnen	6	ὁ ἀετός	Adler; Giebel
	τὸ ἐμπόδιον	Hindernis		ὁ ἄθλος	Wettkampf
	ἡ ὠδὶς, ὠδίνος	Geburtsschmerz; Wehe		σφισιν	(= αὐτοῖς)
	ἐπέχω	hindern		ἐνδεῖ	es fehlt
	μῆ	(nicht übersetzen)		Στύμφαλος	(Stadt in NW der Peloponnes)
	τὸ σόφισμα	Trick; List		ἡ Ἥλεία χώρα	das elische Land
	ἔπ-ειμι	in den Sinn kommen		Ἄνταιος	Antaios (Riese in Libyen)
	ἐς ἐπήκοον + Gen-	auf Hörweite (von)		ἡ πάλη	Ringkampf
	ὀλολύζω	aufjauchzen		Θρασύβουλος	Thrasybulos (Demokrat; 404 v. Chr. aus Athen verbannt; ging nach Theben; 403 Rückkehr)
	τέτοκα	(Perf. A zu τίκτω)		ὀρμάομαι	aufbrechen
	ἀπατηθεῖς	(Pzp. Aor. MP zu ἀπατέω: täuschen)		ἡ κάθοδος	Rückkehr
4	νενόμικα	(Perf. A zu νομίζω)		κολοσσός	Riesenstatue
	παρίσταμαι	in den Sinn kommen		ἐπὶ λίθου τύπου	in Steinrelief
	ἐκ-τίνω	vergelt		Πεντελῆσιν	in Pentele
	τὸ πλοῖον	Schiff		ἀν-έθηκαν	(= ἀν-έθεσαν: Aor. zu ἀνα-τίθημι)
	τοῖς τότε (Dat. auctoris)	die damaligen Menschen	7	ἔχομαι + Gen.	sich anschliessen
	ἐξ-εύρημαι	(Perf. A zu ἐξ-ευρίσκω)		ἐπώνυμος + Gen.	benannt nach
	τὸ ἱστίον	Segel		ἐπίκλησιν	mit Beinamen
	ἐπιτεχνάομαι	dazu ausdenken		ἡ τέφρα	Asche
	ὥς	(hier: = ἵνα)		τὰ ἱερεῖα	Opfertiere
	ὁ Μίνως, τοῦ Μίνω	Minos		καθέστηκεν	ist eingerichtet, besteht
	τὸ ναυτικόν	Flotte		αὐτόθι	ebendort
	ἡ εἰρεσία	Rudern		ἡ κληδών	Rufen, Schreien
	ἐπίφορος	hintreibend; günstig		ἦ	wie
5	κυβερνάω	steuern		οἱ Σμυρναῖοι	Smyrnäer (Einwohner von Smyrna)
	ἀνα-τραπήναι	(Inf. Aor. MP zu ἀνατρέπομαι: kentern)			
	ἀποπνίγω	ersticken; ertränken (Aor. MP. ἀπ-επνίγην)			
	ἐξ-ήνεγκεν	(Aor. zu ἐκ-φέρω)			
	ὁ κλυδών	Woge			
	ἀνώνυμος	namenlos			
	γνωρίζω	erkennen			
	τὸ χῶμα	Aufschüttung; Sandhügel			
	ἡ ἄκρα	Vorgebirge			
	ἀν-έχω	vorspringen			

μὲν παρ-έπλεον, ἠπείγοντο δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπ-εμπολήσοντες. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰστὸν καὶ τὰς κόπας ἐποίησεν ὄφεις, τὸ δὲ σκάφος ἔπλησε κισσοῦ καὶ βοῆς αὐλῶν· οἱ δὲ ἐμμανεῖς γενόμενοι κατὰ τῆς θαλάττης ἔφυγον καὶ ἐγένοντο δελφίνες. ὡς δὲ μαθόντες αὐτὸν θεὸν ἄνθρωποι ἐτίμων, ὁ δὲ ἀναγαγὼν ἐξ Ἄιδου τὴν μητέρα, καὶ προσαγορεύσας Θυῶνην, μετ' αὐτῆς εἰς οὐρανὸν ἀνήλθεν.

Exekias-Schale

Niobe:

45 Γαμεί δὲ Ζῆθος μὲν Θῆβην, ἀφ' ἧς ἡ πόλις Θῆβαι, Ἀμφίων δὲ Νιόβην τὴν Ταντάλου.

Laios und Oedipus:

48 Μετὰ δὲ τὴν Ἀμφίονος τελευτὴν Λάιος τὴν βασιλείαν παρέλαβε. καὶ γήμας θυγατέρα Μενοικέως, ἦν ἔνιοι μὲν Ἰοκάστην ἔνιοι δὲ Ἐπικάστην λέγουσι, χρῆσαντος τοῦ θεοῦ μὴ γεννᾶν (τὸν γεννηθέντα γὰρ πατροκτόνον ἔσεσθαι) ὁ δὲ οἴνωθεις συν-ἤλθε τῇ γυναικί. καὶ τὸ γεννηθὲν ἐκ-θεῖναι δίδωσι νομῆι, περόναις δια-τρήσας τὰ σφυρά.

49 Ἄλλ' οὗτος μὲν ἐξ-έθηκεν εἰς Κιθαιρῶνα, Πολύβου δὲ βουκόλοι, τοῦ Κορινθίων βασιλέως, τὸ βρέφος εὐρόντες πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Περίβοιαν ἤνεγκαν. ἡ δὲ ἀνελοῦσα ὑποβάλλεται, καὶ θεραπεύσασα τὰ σφυρὰ Οἰδίπουν καλεῖ, τοῦτο θεμένη τὸ ὄνομα διὰ τὸ τοὺς πόδας ἀνοιδήσαι.

50 Τελειωθεὶς δὲ ὁ παῖς, καὶ διαφέρων τῶν ἡλικῶν ῥώμῃ, διὰ φθόνον ὠνειδίζετο ὑπόβλητος. ὁ δὲ πυνθανόμενος παρὰ τῆς Περιβοίας μαθεῖν οὐκ ἠδύνατο· ἀφικόμενος δὲ εἰς Δελφοὺς περὶ τῶν ἰδίων ἐπυνθάνετο γονέων. ὁ δὲ θεὸς εἶπεν αὐτῷ εἰς τὴν πατρίδα μὴ πορεύεσθαι· τὸν μὲν γὰρ πατέρα φονεύσειν, τῇ μητρὶ δὲ μιγήσεσθαι.

51 Τοῦτο ἀκούσας, καὶ νομίζων, ἐξ ὧν (= ἐκ τούτων, ἐξ ὧν) ἐλέγετο, γεγεννησθαι, Κόρινθον μὲν ἀπέλιπεν, ἐφ' ἄρματος δὲ διὰ τῆς Φωκί-

γος καθήκη μοι.

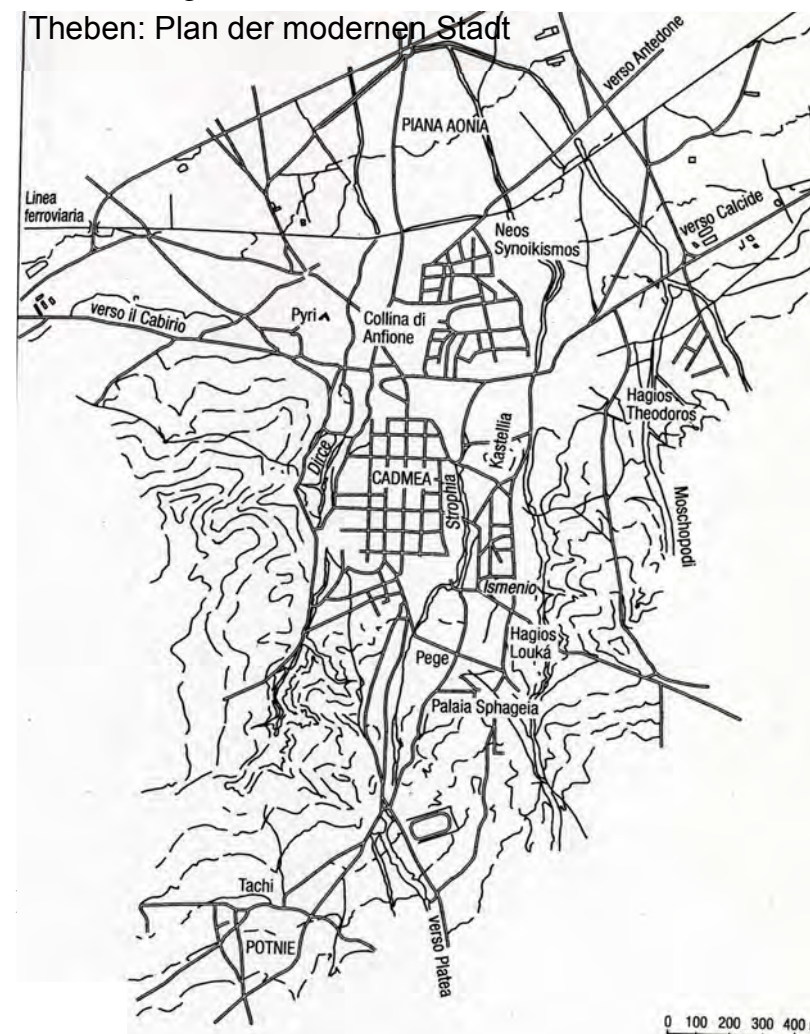
5 Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον μάλιστα τὴν ἐς Πλάταιαν τάφοι τῶν πρὸς Μήδους μαχεσαμένων εἰσί. τοῖς μὲν οὖν λοιποῖς ἐστὶν Ἑλλησι μνήμα κοινόν· Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Ἀθηναίων τοῖς πεσοῦσιν ἰδίᾳ τέ εἰσιν οἱ τάφοι καὶ ἐλεγείᾳ ἐστὶ Σιμωνίδου γεγραμμένα ἐπ' αὐτοῖς. οὐ πόρρω δὲ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ <τάφου> τῶν Ἑλλήνων Διὸς ἐστὶν Ἐλευθερίου βωμὸς <καὶ ἄγαλμα· ἐστήκε δ' ἐνταῦθα καὶ ἄγαλμα Κιθαιρῶνος, ὁ δὲ Κιθαιρῶν τὸ ὄρος Διὸς ἱερὸν Κιθαιρωνίου ἐστίν> τοῦτον μὲν δὴ χαλκοῦ, τοῦ Διὸς δὲ τόν τε βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἐποίησεν λευκοῦ λίθου. **6** Ἄγουσι δὲ καὶ νῦν ἔτι ἀγῶνα διὰ ἔτους πέμπτου τὰ Ἐλευθέρια, ἐν ᾧ μέγιστα γέρα πρόκειται δρόμου· θέουσι δὲ ὠπλισμένοι πρὸ τοῦ βωμοῦ. τρῶπιον δέ, ὃ τῆς μάχης τῆς Πλαταιᾶσιν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληες, πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα ἐστήκεν ἀπωτέρω τῆς πόλεως.

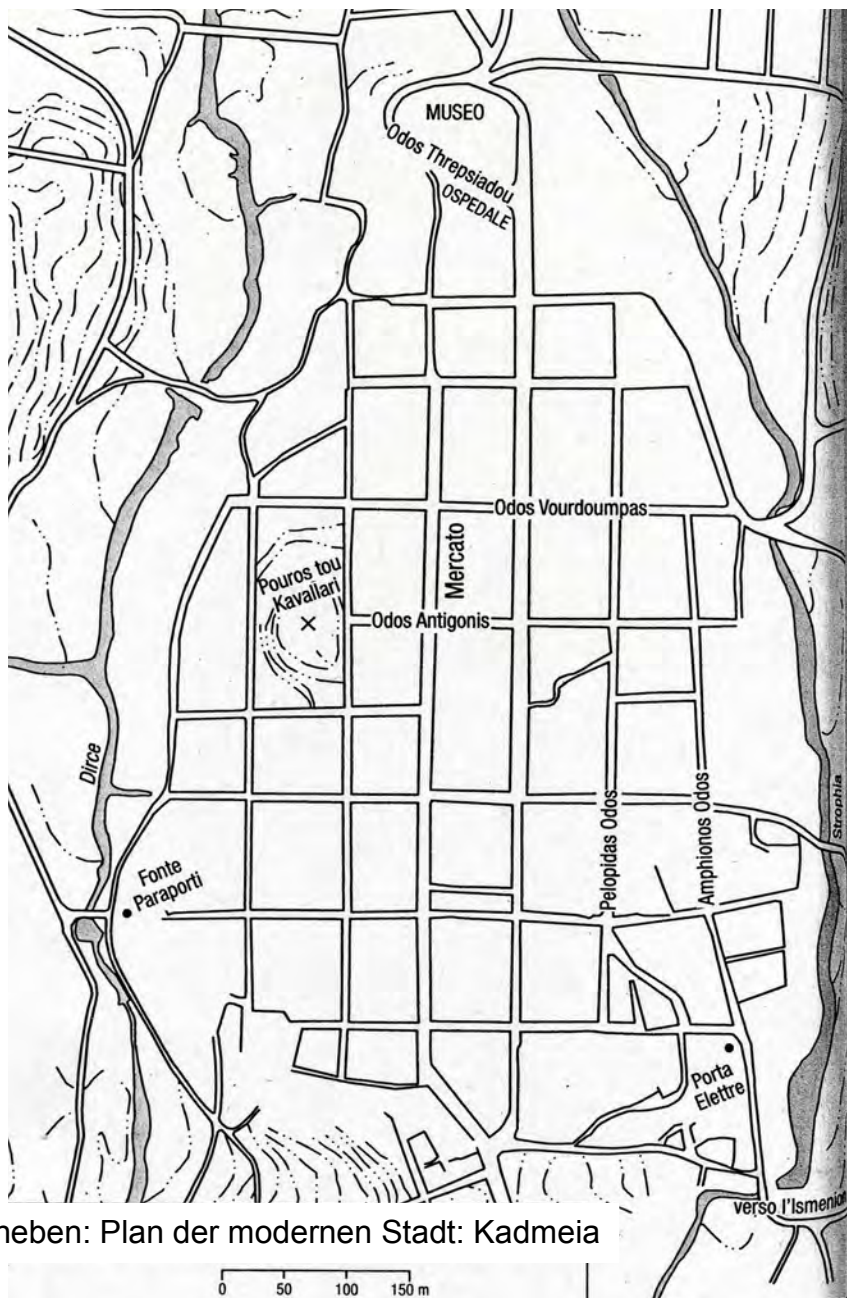
7 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει προῖοῦσιν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος, ἂ τῷ Διὶ πεποιήται τῷ Ἐλευθερίῳ, Πλαταιᾶς ἐστὶν ἡρῶν· καὶ μοι τὰ ἐς αὐτὴν ἤδη (τὰ λεγόμενα καὶ ὅποια αὐτὸς εἵκαζον) ἐστὶν εἰρημένα. Πλαταιεῦσι δὲ ναὸς ἐστὶν Ἥρας, θεᾶς ἄξιος μεγέθει τε καὶ ἐς τῶν ἀγαλμάτων τὸν κόσμον. ἐσελθοῦσι μὲν Ῥέα τὸν πέτρον κατειλημένον σπαργάνοις, οἷα δὴ τὸν παῖδα, ὃν ἔτεκε, Κρόνῳ κομίζουσα ἐστὶ· τὴν δὲ Ἥραν Τελείαν καλοῦσι, πεποιήται δὲ ὀρθὸν μεγέθει ἄγαλμα μέγα· λίθου δὲ ἀμφοτέρωθεν τοῦ Πεντελησίου, Πραξιτέλους δὲ ἐστὶν

ἔργα. ἐνταῦθα καὶ ἄλλο Ἥρας ἄγαλμα καθήμενον Καλλιμαχος ἐποίησε.

Die Beschreibung Thebens beginnt:

7.6 Καί σφισιν ἡ μὲν κάτω πόλις πᾶσα ἔρημος ἦν ἐπ' ἐμοῦ πλὴν τὰ ἱερά, τὴν δὲ ἀκρόπολιν οἰκοῦσι Θήβας καὶ οὐ Καδμεῖαν καλουμένην... (Es folgt ein Exkurs über Potniai.)

Theben: Plan der modernen Stadt: Kadmeia

8.4 Θηβαίοις δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἀρχαίου τείχους ἑπτὰ ἀριθμὸν ἦσαν πύλαι, μένουσι δὲ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι. τεθῆναι δὲ τὰ ὀνόματα ἐπυνθανόμην σφίσι ἀπὸ τε Ἡλέκτρας ἀδελφῆς Κάδμου καὶ Προίτισιν ἀπὸ ἀνδρὸς τῶν ἐπιχωρίων· ἡλικίαν δὲ Προίτου καὶ τὸ ἀνωτέρω γένος χαλεπὰ ἦν εὐρεῖν. τὰς δὲ Νηίστας ὀνομασθῆναί φασιν ἐπὶ τῷδε· ἐν ταῖς χορδαῖς νήτην καλοῦσι τὴν ἐσχάτην· ταύτην οὖν τὴν χορδὴν Ἀμφίονα ἐπὶ ταῖς πύλαις ταύταις ἀν-ευρεῖν λέγουσιν. ἤδη δὲ ἤκουσα, καὶ ὡς Ζήθου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀμφίονος τῷ παιδί ὄνομα Νῆις γένοιτο, ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Νῆϊδος τὰς πύλας κληθῆναι ταύτας. **5** Πύλας δὲ Κρηναίας, τὰς δὲ Ὑψίστας ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ὀνομάζουσι· (Textlücke) πρὸς δὲ ταῖς Ὑψίσταις Διὸς ἱερὸν ἐπίκλησιν ἐστὶν Ὑψίστου. τὰς δὲ ἐπὶ ταύταις πύλας ὀνομάζουσιν Ὠγυγίας, τελευταῖαι δὲ εἰσὶν Ὀμολωίδες· ἐφαίνετο δὲ εἶναί μοι καὶ τὸ ὄνομα νεώτατον ταῖς πύλαις ταύταις, αἱ δὲ Ὠγύγιοι τὸ ἀρχαιότατον. **6** Τὰς δὲ Ὀμολωίδας κληθῆναί φασιν ἐπὶ τοιῷδε· ἠνίκα ὑπὸ Ἀργείων μάχη πρὸς Γλίσαντι ἐκρατήθησαν, τότε ὁμοῦ Λαοδάμαντι τῷ Ἐτεοκλέους ὑπεξ-ίασιν οἱ πολλοί· τούτων οὖν μοῖρα τὴν μὲν ἐς τοὺς Ἰλλυριοὺς πορείαν ἀπ-ώκνησε, τραπόμενοι δὲ ἐς Θεσσαλοὺς καταλαμβάνουσιν Ὀμόλην, ὁρῶν τῶν Θεσσαλικῶν καὶ εὐγεων μάλιστα καὶ ὕδασι ἐπιρρομένην. **7** Θερσάνδρου δὲ τοῦ Πολυνείκου ἀνα-καλεσαμένου σφᾶς ἐπὶ τὰ οἰκεία, τὰς πύλας, διὰ ὧν τὴν κάθοδον ἐποιοῦντο ἀπὸ τῆς Ὀμόλης ὀνομάζουσιν Ὀμολωίδας. ἐρχομένῳ δὲ ἐκ Πλαταίας

μὲν παρ-έπλεον, ἠπείγοντο δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπ-εμπολήσοντες. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰστὸν καὶ τὰς κόπας ἐποίησεν ὄφεις, τὸ δὲ σκάφος ἔπλησε κισσοῦ καὶ βοῆς αὐλῶν· οἱ δὲ ἐμμανεῖς γενόμενοι κατὰ τῆς θαλάττης ἔφυγον καὶ ἐγένοντο δελφίνες. ὡς δὲ μαθόντες αὐτὸν θεὸν ἄνθρωποι ἐτίμων, ὁ δὲ ἀναγαγὼν ἐξ Ἄιδου τὴν μητέρα, καὶ προσαγορεύσας Θυῶνῃν, μετ' αὐτῆς εἰς οὐρανὸν ἀνήλθεν.

Exekias-Schale

Niobe:

45 Γαμεί δὲ Ζῆθος μὲν Θῆβην, ἀφ' ἧς ἡ πόλις Θῆβαι, Ἀμφίων δὲ Νιόβην τὴν Ταντάλου.

Laios und Oedipus:

48 Μετὰ δὲ τὴν Ἀμφίονος τελευτὴν Λάιος τὴν βασιλείαν παρέλαβε. καὶ γήμας θυγατέρα Μενοικέως, ἦν ἔνιοι μὲν Ἰοκάστην ἔνιοι δὲ Ἐπικάστην λέγουσι, χρῆσαντος τοῦ θεοῦ μὴ γεννᾶν (τὸν γεννηθέντα γὰρ πατροκτόνον ἔσεσθαι) ὁ δὲ οἴνωθεις συν-ἤλθε τῇ γυναικί. καὶ τὸ γεννηθὲν ἐκ-θεῖναι δίδωσι νομῆι, περόναις δια-τρήσας τὰ σφυρά.

49 Ἄλλ' οὗτος μὲν ἐξ-έθηκεν εἰς Κιθαιρῶνα, Πολύβου δὲ βουκόλοι, τοῦ Κορινθίων βασιλέως, τὸ βρέφος εὐρόντες πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Περίβοιαν ἤνεγκαν. ἡ δὲ ἀνελοῦσα ὑποβάλλεται, καὶ θεραπεύσασα τὰ σφυρὰ Οἰδίπουν καλεῖ, τοῦτο θεμένη τὸ ὄνομα διὰ τὸ τοὺς πόδας ἀνοιδήσαι.

50 Τελειωθεὶς δὲ ὁ παῖς, καὶ διαφέρων τῶν ἡλικῶν ῥώμῃ, διὰ φθόνον ὠνειδίζετο ὑπόβλητος. ὁ δὲ πυνθανόμενος παρὰ τῆς Περιβοίας μαθεῖν οὐκ ἠδύνατο· ἀφικόμενος δὲ εἰς Δελφοὺς περὶ τῶν ἰδίων ἐπυνθάνετο γονέων. ὁ δὲ θεὸς εἶπεν αὐτῷ εἰς τὴν πατρίδα μὴ πορεύεσθαι· τὸν μὲν γὰρ πατέρα φονεύσειν, τῇ μητρὶ δὲ μιγήσεσθαι.

51 Τοῦτο ἀκούσας, καὶ νομίζων, ἐξ ὧν (= ἐκ τούτων, ἐξ ὧν) ἐλέγετο, γεγεννησθαι, Κόρινθον μὲν ἀπέλιπεν, ἐφ' ἄρματος δὲ διὰ τῆς Φωκί-

γος καθήκη μοι.

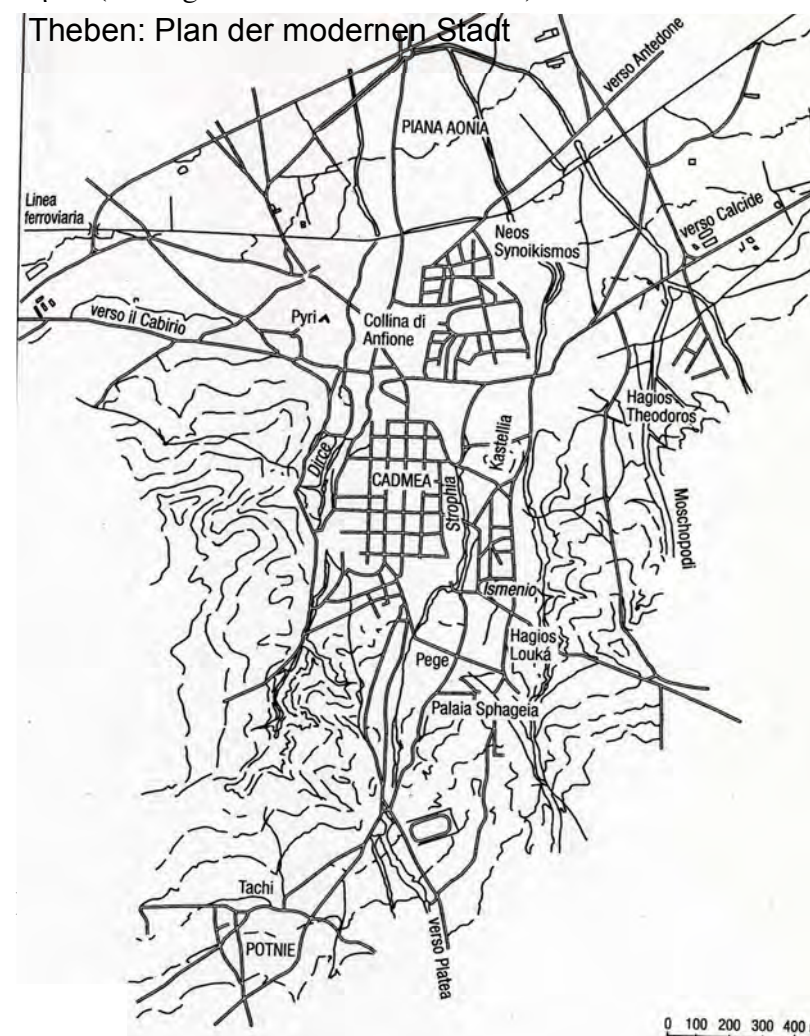
5 Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον μάλιστα τὴν ἐς Πλάταιαν τάφοι τῶν πρὸς Μήδους μαχεσαμένων εἰσί. τοῖς μὲν οὖν λοιποῖς ἐστὶν Ἑλλησι μνήμα κοινόν· Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Ἀθηναίων τοῖς πεσοῦσιν ἰδίᾳ τέ εἰσιν οἱ τάφοι καὶ ἐλεγείᾳ ἐστὶ Σιμωνίδου γεγραμμένα ἐπ' αὐτοῖς. οὐ πόρρω δὲ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ <τάφου> τῶν Ἑλλήνων Διὸς ἐστὶν Ἐλευθερίου βωμὸς <καὶ ἄγαλμα· ἐστήκε δ' ἐνταῦθα καὶ ἄγαλμα Κιθαιρῶνος, ὁ δὲ Κιθαιρῶν τὸ ὄρος Διὸς ἱερὸν Κιθαιρωνίου ἐστίν·> τοῦτον μὲν δὴ χαλκοῦ, τοῦ Διὸς δὲ τόν τε βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἐποίησεν λευκοῦ λίθου. **6** Ἄγουσι δὲ καὶ νῦν ἔτι ἀγῶνα διὰ ἔτους πέμπτου τὰ Ἐλευθέρια, ἐν ᾧ μέγιστα γέρα πρόκειται δρόμου· θέουσι δὲ ὠπλισμένοι πρὸ τοῦ βωμοῦ. τρῶπιον δέ, ὃ τῆς μάχης τῆς Πλαταιᾶσιν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληγες, πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα ἐστήκεν ἀπωτέρω τῆς πόλεως.

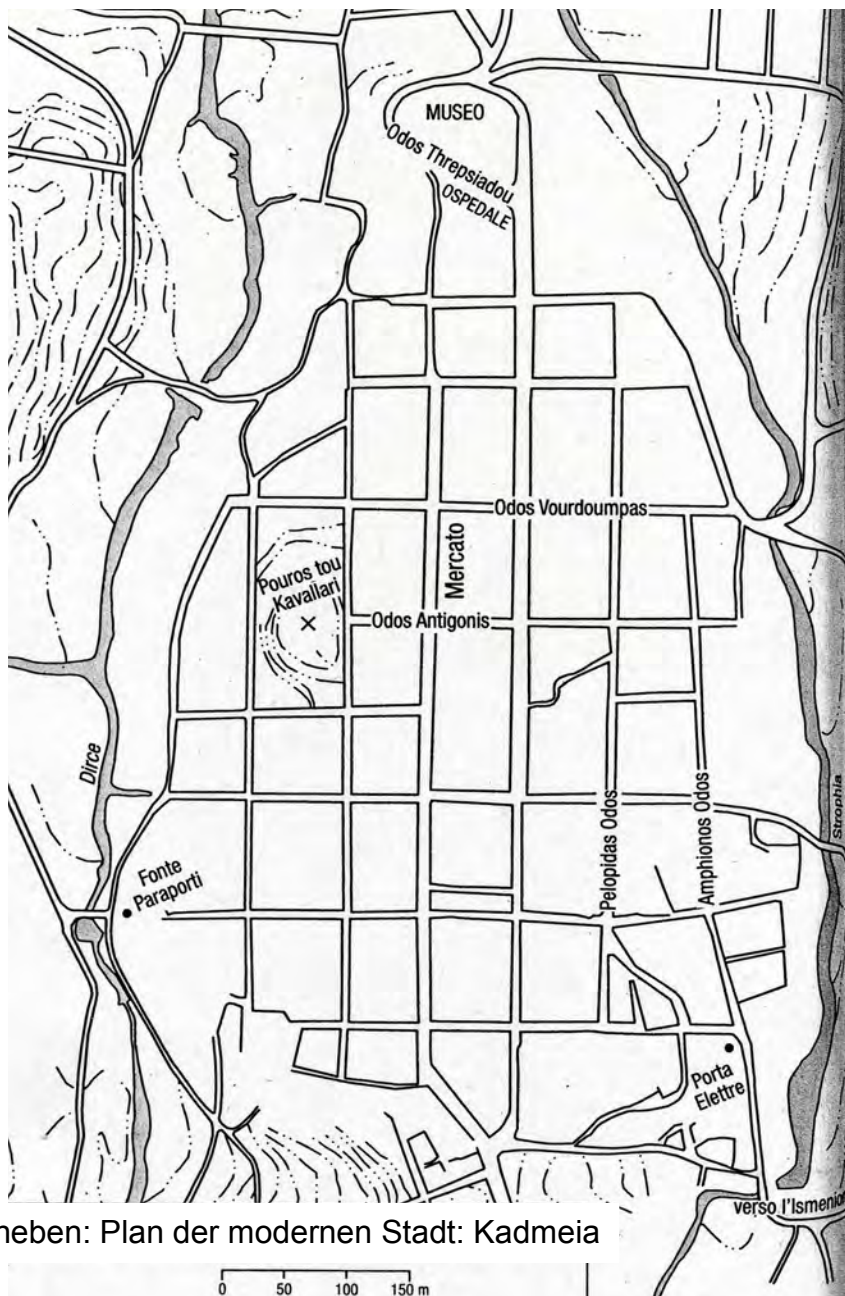
7 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει προῖοῦσιν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀγάλματος, ἂ τῷ Διὶ πεποιήται τῷ Ἐλευθερίῳ, Πλαταιᾶς ἐστὶν ἡρῶν· καί μοι τὰ ἐς αὐτὴν ἤδη (τὰ λεγόμενα καὶ ὅποια αὐτὸς εἵκαζον) ἐστὶν εἰρημένα. Πλαταιεῦσι δὲ ναὸς ἐστὶν Ἥρας, θεᾶς ἄξιος μεγέθει τε καὶ ἐς τῶν ἀγαλμάτων τὸν κόσμον. ἐσελθοῦσι μὲν Ῥέα τὸν πέτρον κατειλημένον σπαργάνοις, οἷα δὴ τὸν παῖδα, ὃν ἔτεκε, Κρόνῳ κομίζουσα ἐστὶ· τὴν δὲ Ἥραν Τελείαν καλοῦσι, πεποιήται δὲ ὀρθὸν μεγέθει ἄγαλμα μέγα· λίθου δὲ ἀμφοτέρωθεν τοῦ Πεντελησίου, Πραξιτέλους δὲ ἐστὶν

ἔργα. ἐνταῦθα καὶ ἄλλο Ἥρας ἄγαλμα καθήμενον Καλλιμαχος ἐποίησε.

Die Beschreibung Thebens beginnt:

7.6 Καί σφισιν ἡ μὲν κάτω πόλις πᾶσα ἔρημος ἦν ἐπ' ἐμοῦ πλὴν τὰ ἱερά, τὴν δὲ ἀκρόπολιν οἰκοῦσι Θήβας καὶ οὐ Καδμεῖαν καλουμένην... (Es folgt ein Exkurs über Potniai.)

Theben: Plan der modernen Stadt: Kadmeia

8.4 Θηβαίοις δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἀρχαίου τείχους ἑπτὰ ἀριθμὸν ἦσαν πύλαι, μένουσι δὲ καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι. τεθῆναι δὲ τὰ ὀνόματα ἐπυνθανόμην σφίσιν ἀπὸ τε Ἡλέκτρας ἀδελφῆς Κάδμου καὶ Προϊτίσιν ἀπὸ ἀνδρὸς τῶν ἐπιχωρίων· ἡλικίαν δὲ Προίτου καὶ τὸ ἀνωτέρω γένος χαλεπὰ ἦν εὐρεῖν. τὰς δὲ Νηίστας ὀνομασθῆναί φασιν ἐπὶ τῷδε· ἐν ταῖς χορδαῖς νήτην καλοῦσι τὴν ἐσχάτην· ταύτην οὖν τὴν χορδὴν Ἀμφίονα ἐπὶ ταῖς πύλαις ταύταις ἀν-ευρεῖν λέγουσιν. ἤδη δὲ ἤκουσα, καὶ ὡς Ζήθου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀμφίονος τῷ παιδί ὄνομα Νῆις γένοιτο, ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ Νῆϊδος τὰς πύλας κληθῆναι ταύτας. **5** Πύλας δὲ Κρηναίας, τὰς δὲ Ὑψίστας ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ὀνομάζουσι· (Textlücke) πρὸς δὲ ταῖς Ὑψίσταις Διὸς ἱερὸν ἐπίκλησιν ἐστὶν Ὑψίστου. τὰς δὲ ἐπὶ ταύταις πύλας ὀνομάζουσιν Ὠγύγιας, τελευταῖαι δὲ εἰσὶν Ὀμολαῖδες· ἐφαίνετο δὲ εἶναί μοι καὶ τὸ ὄνομα νεώτατον ταῖς πύλαις ταύταις, αἱ δὲ Ὠγύγαι τὸ ἀρχαιότατον. **6** Τὰς δὲ Ὀμολαῖδας κληθῆναί φασιν ἐπὶ τοιῷδε· ἠνίκα ὑπὸ Ἀργείων μάχῃ πρὸς Γλίσαντι ἐκρατήθησαν, τότε ὁμοῦ Λαοδάμαντι τῷ Ἐτεοκλέους ὑπεξ-ίασιν οἱ πολλοί· τούτων οὖν μοῖρα τὴν μὲν ἐς τοὺς Ἰλλυριοὺς πορείαν ἀπ-ώκνησε, τραπόμενοι δὲ ἐς Θεσσαλοὺς καταλαμβάνουσιν Ὀμόλην, ὁρῶν τῶν Θεσσαλικῶν καὶ εὐγεων μάλιστα καὶ ὕδασι ἐπιρρομένην. **7** Θερσάνδρου δὲ τοῦ Πολυνείκου ἀνα-καλεσαμένου σφᾶς ἐπὶ τὰ οἰκεία, τὰς πύλας, διὰ ὧν τὴν κάθοδον ἐποιοῦντο ἀπὸ τῆς Ὀμόλης ὀνομάζουσιν Ὀμολαῖδας. ἐρχομένῳ δὲ ἐκ Πλαταίας